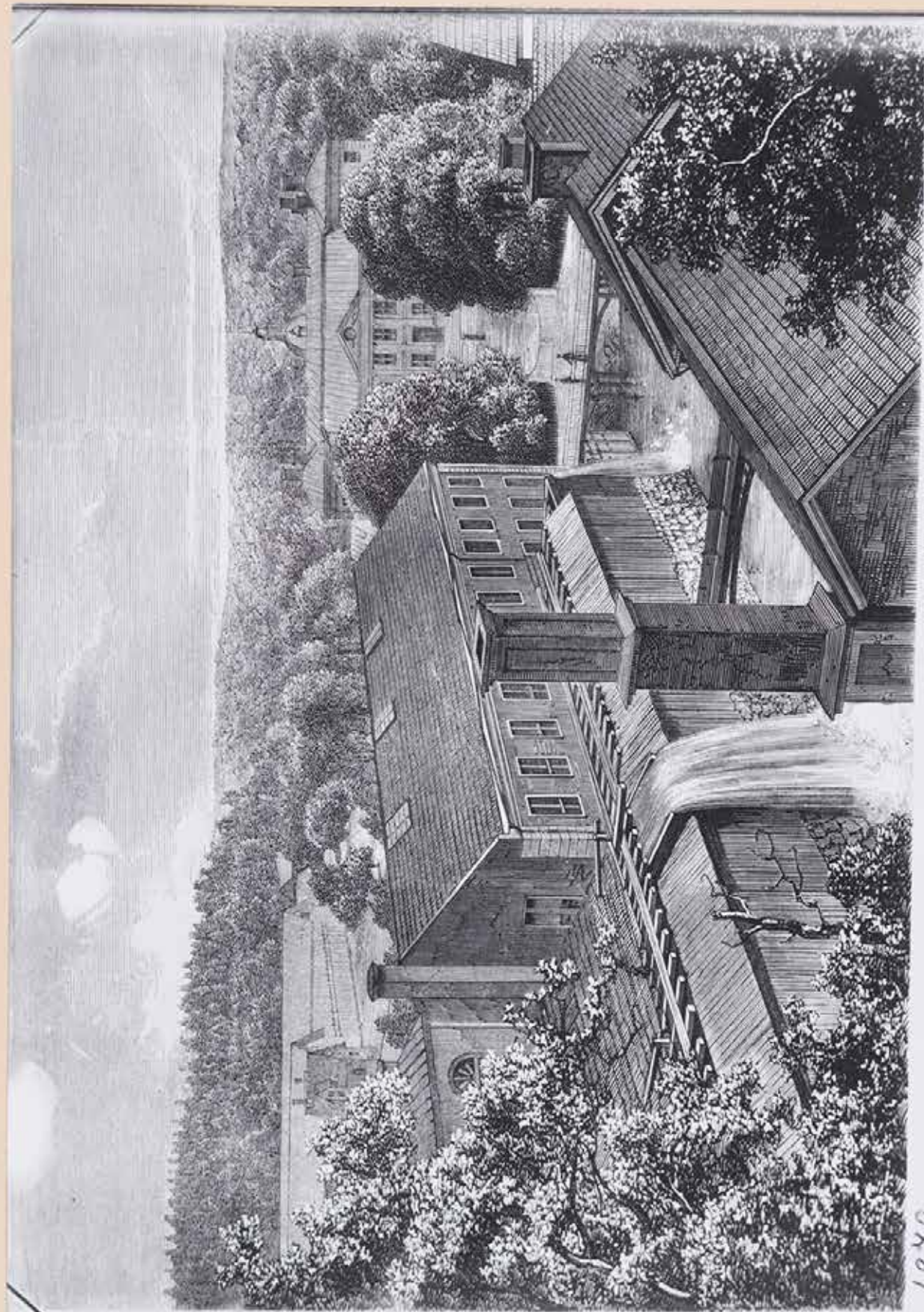
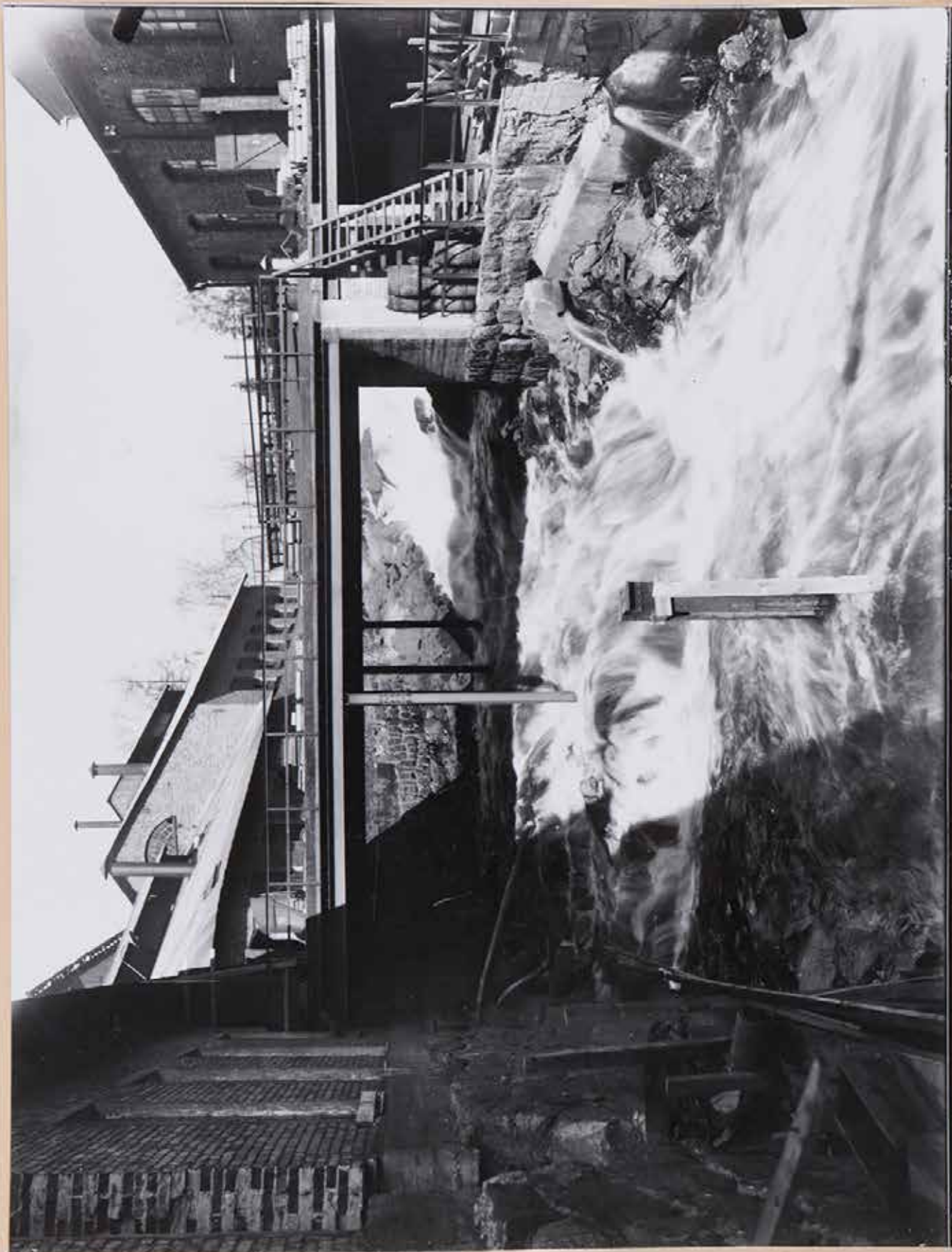

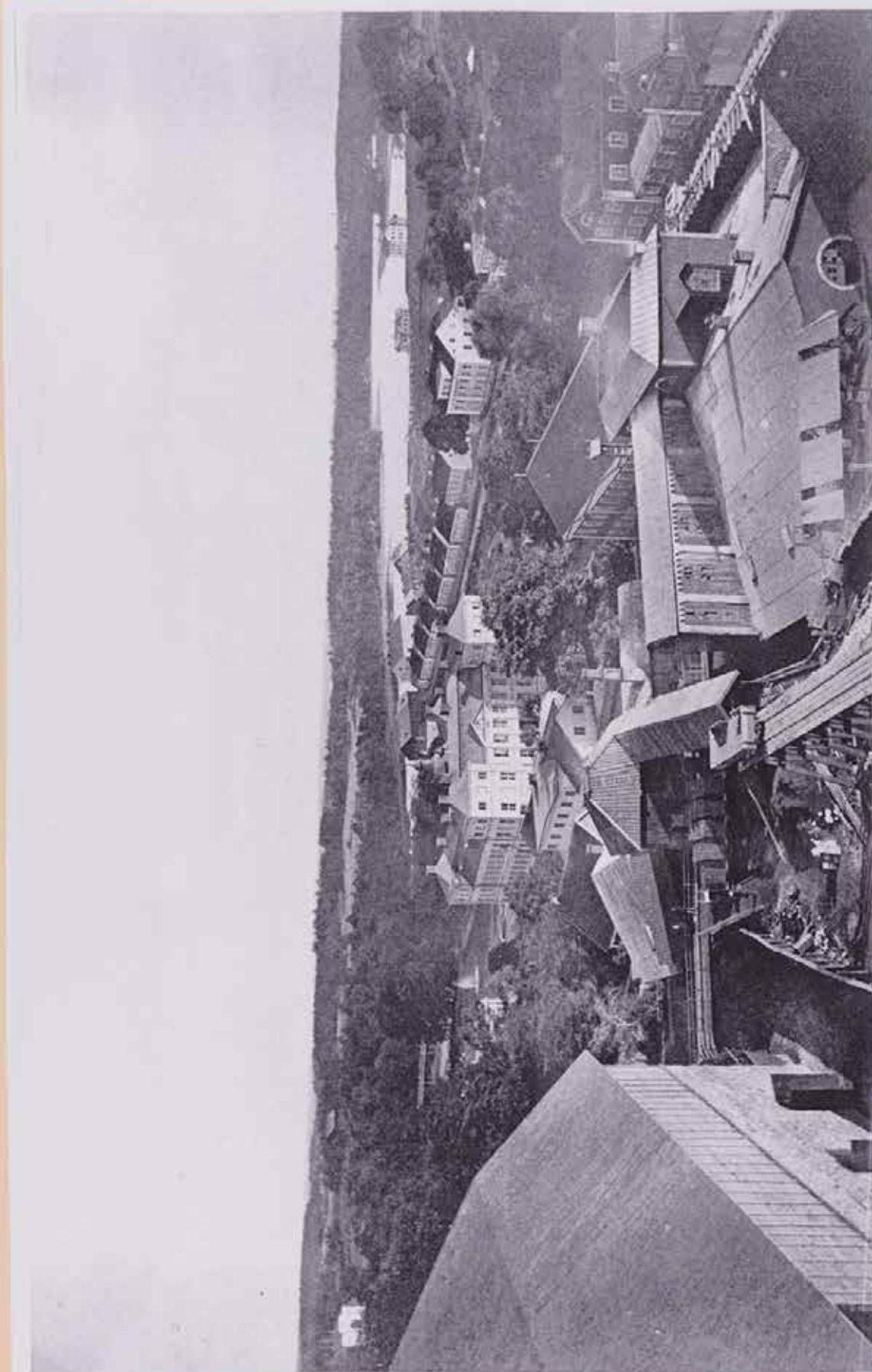

Finspongs kanongjuteri vid Norrköping.

1872.

VY ÖVER FINSPONGS STRÖM mot Hellestadsbron (ej synlig) till v. Tackjernsgjuteri uppbyggt åter efter brand 1918, och till h. Spikfabrik uppbyggt efter brand 1908. Området synes även på flygfoto Ämmen sidan 9. Se även liknande Foto sidan 10a. Foto 1920-tal.

VY ÖVER FINSPONGS BRUK 1897. Från v.del av Kolhuset, Rostugnen, Masugnskransen med Kanonverkstad, i mitten med smal skorsten är Kiensmedjan, snett bakom där till v.kontoret, höger därom Kvarnen, upp till v.synes Ekmanska Skolan(utan flyglar)samt vidare åt h.Bruksmagasinen, "Spettaln", Bruks-gatan med Vårdshuset, mot Skuten Järnvägsstationen och Majorsvillan. Ur Wilhelm Wenströms dagbok 16.8.1852: Var Anders Grill från Mariestad här och afvägde och ritade på gas-rostugnen. 10.11.1852: Murningen af Rostugnen enligt Grills ritning börjades dessa dagar. 10.1.1853: Gas och Rostugns-byggnaden(Ritning af Grill, utförandet af mig med flera biträden) är nu färdig.

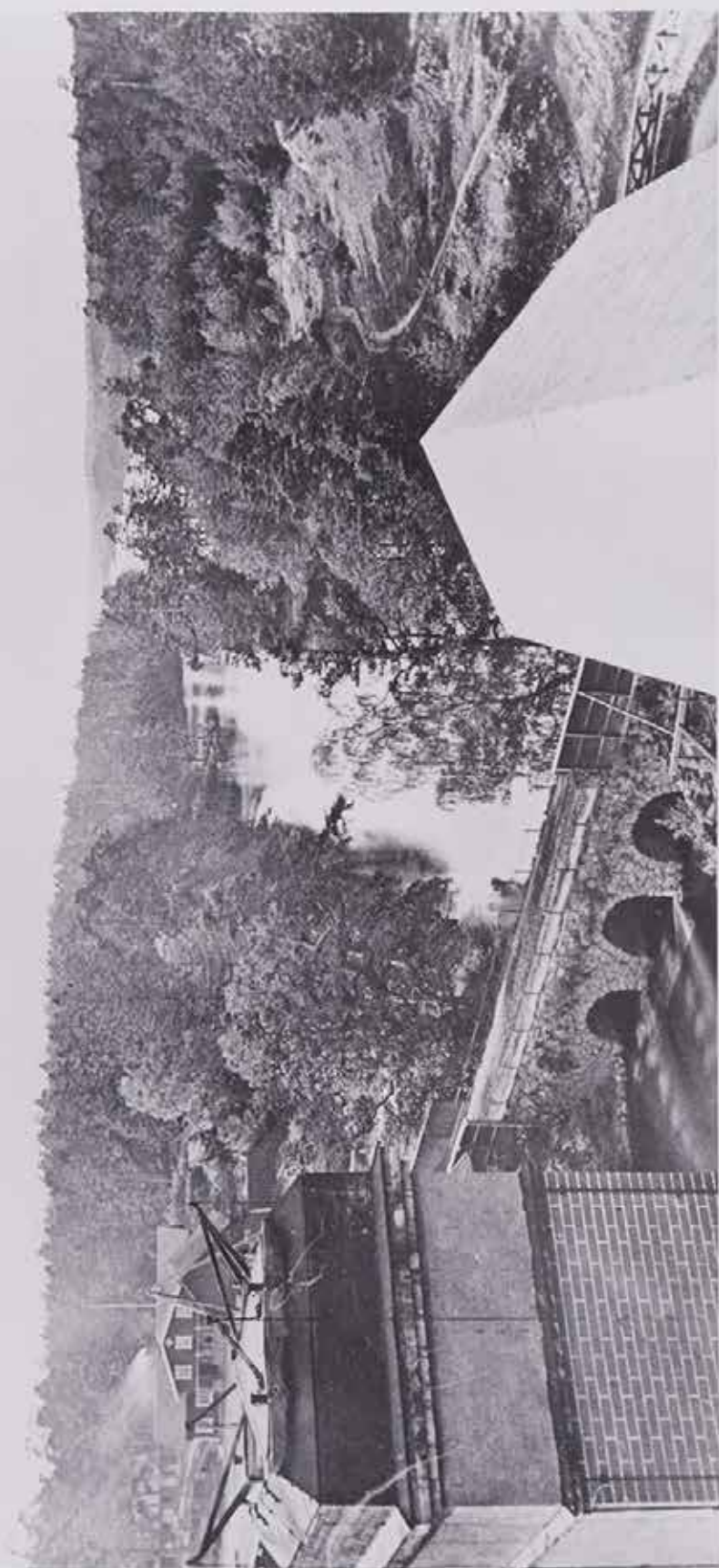

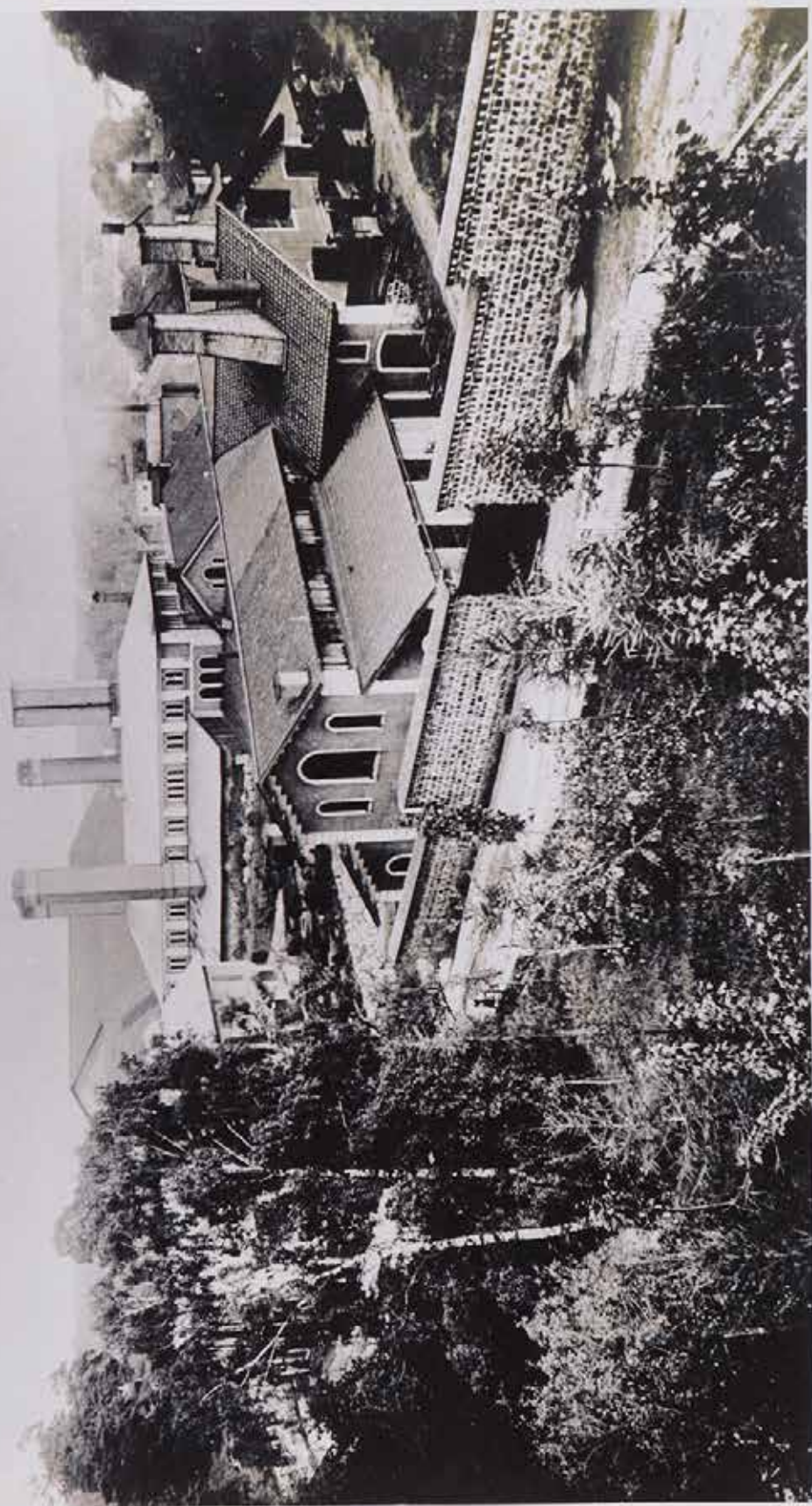
FOTO SAMMA TID SOM OMSTÄENDE FOTO. Vy över Hällestadsbron och Bönnern. Till v. skorsten tillhörande Kanongjuteriet, bakom synes Handelsföreningens lokaler, ljusa taket tillhör Modellboden.

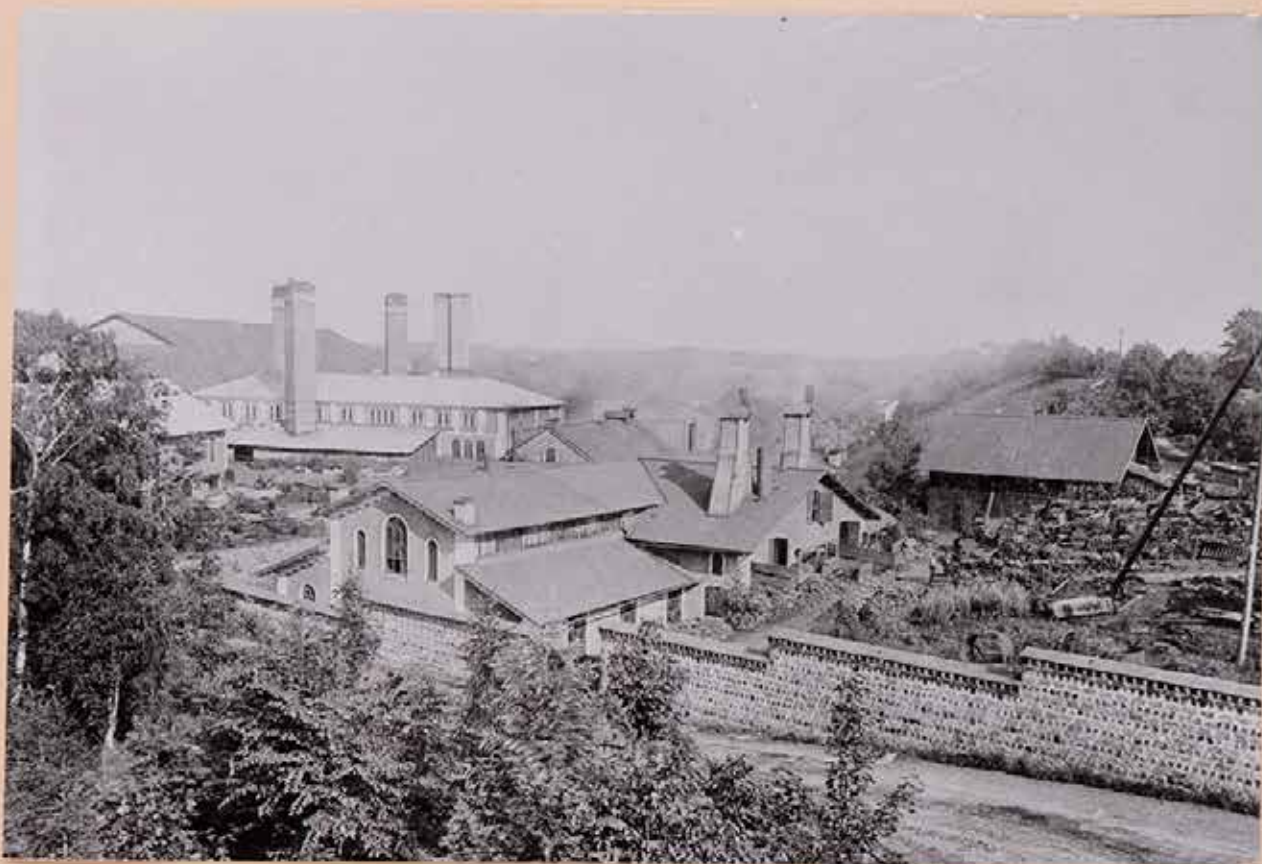
DEL AV BRUKET med SLOTTET 1897. 1=Rostugn, 2=Kalkhus till h.Malmbacken, 3=Kvarnen. Till v.är gamla Brukskontoret. Rostugnen användes av Finspongs Metallverk som förråd till 1937, blev sedan nedrivet. *Se sid 19.*

SAMMA TID SOM OVAN. Från v."Röda Stugan" Kvarnstall och Kontor. Till h.skymtar Kolhuset. I förgrunden Koppartackor. I bakgrunden "Spettaln" och "Majorsvillan"

FINSPONGS STYCKEBRUK FOTO ÅR 1897. Hällestadbron till v. Huset närmast är det gamla tackjärnsgjuteriet som nedbrann 1918. Byggnaden med de höga skorsstenarna är Kanongjuteriet. Vänster därom, delvis skymd av träden är Modellboden. Det sora taket ovanför tillhör Kolhuset. Huset som man ser taket och gaveln av (höger om Kanongjuteriet) är Spikfabriken som brunnit 2 gånger: den 24 Juli 1905, och en svårare natten mellan de 9:e och 10:e Januari 1908.

Samma tid och vy som stora bilden motstående sida; tagen något mer åt väster. Byggnaden som här synes till höger är Kolbod till Tackjärnsgjuteriet.

VY MOT VÄSTER C:a 1910. I förgrunden gamla Tackjärnsgjuteriet som nedbrann 1918. (På körbron som synes till h.om skorssten har en Fotograf tagit bilder av Gjuteripersonal, se Persondelen) Till h.del av Torget med Handelsföreningens hus. I mitten gamla Apoteket (se separat foto) Till v.om skorssten nedifrån Kolbod (som synes foto ovan) fastighet boendes av Sten Hedlund och Henning Sahlfeldt (Broder till Artur Svensson) Överst taket till Missionskyrkan, h.därom ett av Svålthagshusen.

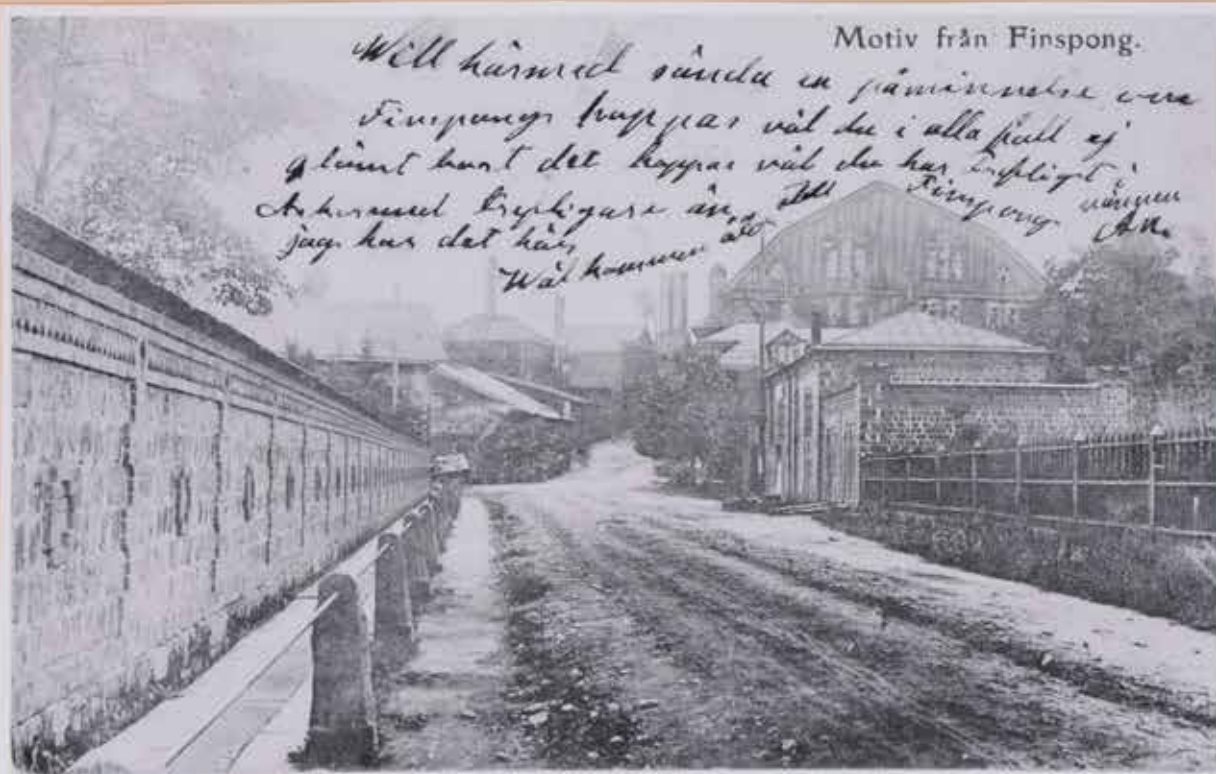
Canon 4.8.19 ur I.M:s Kopiering

Vy från Finspong.

JOHN FROBERG, FINSFONG

SLOTTSVÄGEN och DELAR AV FINSFONGS BRUK 1902. Då var genomfarten mot Hällestad rakt fram genom Bruket och vidare över Hällestadsbron och Torget. Materialprovningrum och Målarverkstad samt Brandstation var förlagda på högra sidan i bild.

Motiv från Finspong.

Will härmed sända en gämnelse om
Finspong bruket väl du i alla fall ej
glämt bort det kallas väl du har inget
Arkivskat Bryggare åren till Finspong
jag har det här
Will kommen att

Brefkort till Fröken Amanda Nilsson Edö Gård Askersund från vännen A.N. Poststämplat 2.1.1912. N:o3943 Fröberg Finspong. Linan mellan stolparna se Fototext Ännen sid 30d upp och sid.31. Canonkopia 1.8.2019 ur I.M:s samling.

Bilaga till sidorna 8 - 9

Gamla bilder: Slottsvägen kring sekelskiftet

Motiv från Finspong.

Kvarnbyggnadens vinkelbyggnad till h.köpte Zeth Engberg och byggde sin villa med materialet sedan han gift sig 1926 och revs 1930 och byggde därav sin villa Bergslagsvägen 44

Vägen genom Bruket var enda landförbindelsen mot Hellestad tills 8.11.1922 då ny landsvägsbro invigdes.

Slottsvägen kring sekelskiftet

Motiv från Finspong.

Kvarnbyggnadens vinkelbyggnad till h.köpte Zeth Engberg och byggde sin villa med materialet sedan han gift sig 1926 och revs 1930 och byggde därav sin villa Bergslagsvägen 44

Vägen genom Bruket var enda landförbindelsen mot Hellestad tills 11.11.1922 då ny landsvägsbro invigdes.

Portvakten Calle Lindström (Calle lalla), ett trivsamt original i början på 1900-talet

Se även kop. Tidnarr. Akt. 32

Så här såg det ut i början på 1900-talet på Slottsvägen fram emot gamla porten. På den tiden var det ingen port utan allmän landsväg rakt genom området. Muren är väl det enda som är sig likt än idag. "Gamla lab", som då var byggt i vinkel, var kvarn på den tiden. Tittar man noga så ser man en vagn lastad med säckar framför kvarnen. I första byggnaden till höger var ett slakteri inrymt. Den stora fasaden i bakgrunden är det gamla kolhuset.

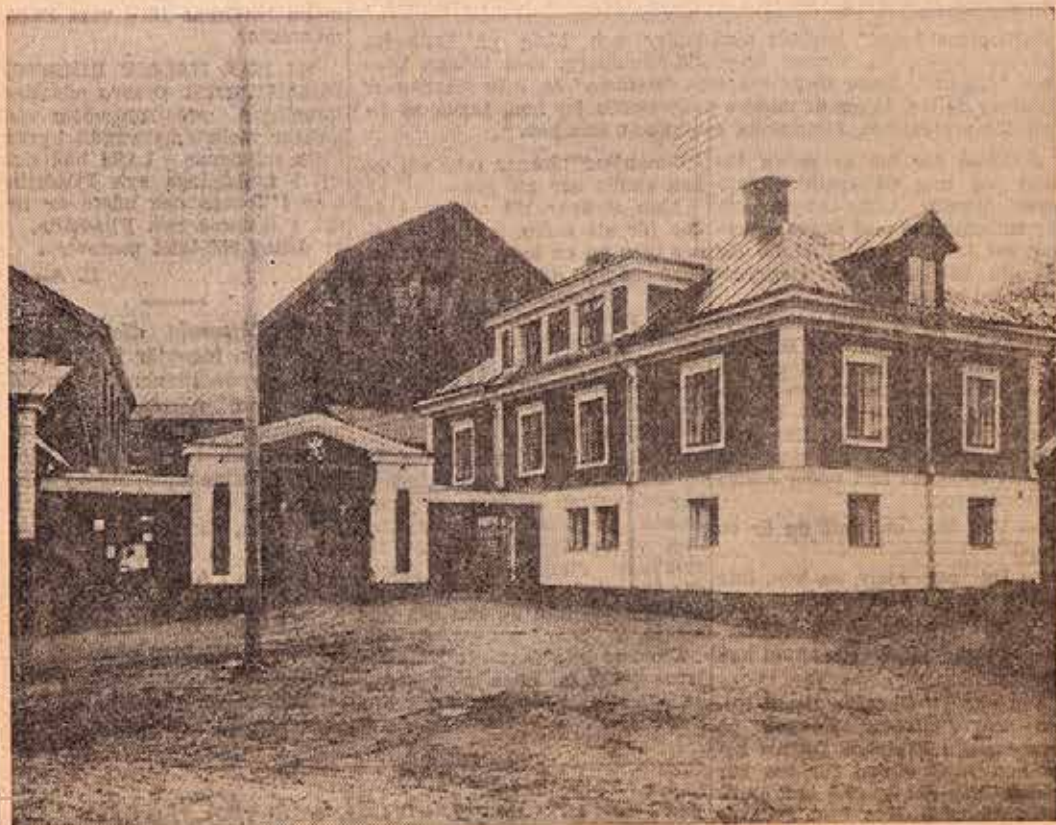
På den undre bilden ser vi hur det såg ut från andra hållet. Mannen i knallhatt som står på vägen heter Calle Lindström, mest känd under namnet "Calle lalla". Calle var ett trivsamt original, som man inte gärna glömde om man gjort hans bekant-skap. Fadern var portvakt och bodde i en liten kammare innan-för porten. Vid faderns död föll det sig naturligt att Calle ärvde både ämbetet och den mindervärdiga bostaden. På den tiden började dagarbetarna redan kl 6. Strax före 6 vandrade alltid Calle med sin mässings-rova i handen oroligt fram och tillbaka för att dra i välling-klockans rep så fort som "torna" slog första slaget. ("Torna" var slottsuret). Det berättas vidare om Calle att han var te-legrambärare och det skötte han billigt. 25 öre till Stjärnvik och 50 öre till Ysunda, plus någon förtäring i en eller annan form - mest i annan. □□□

Nutidsutveckling på gammal grund

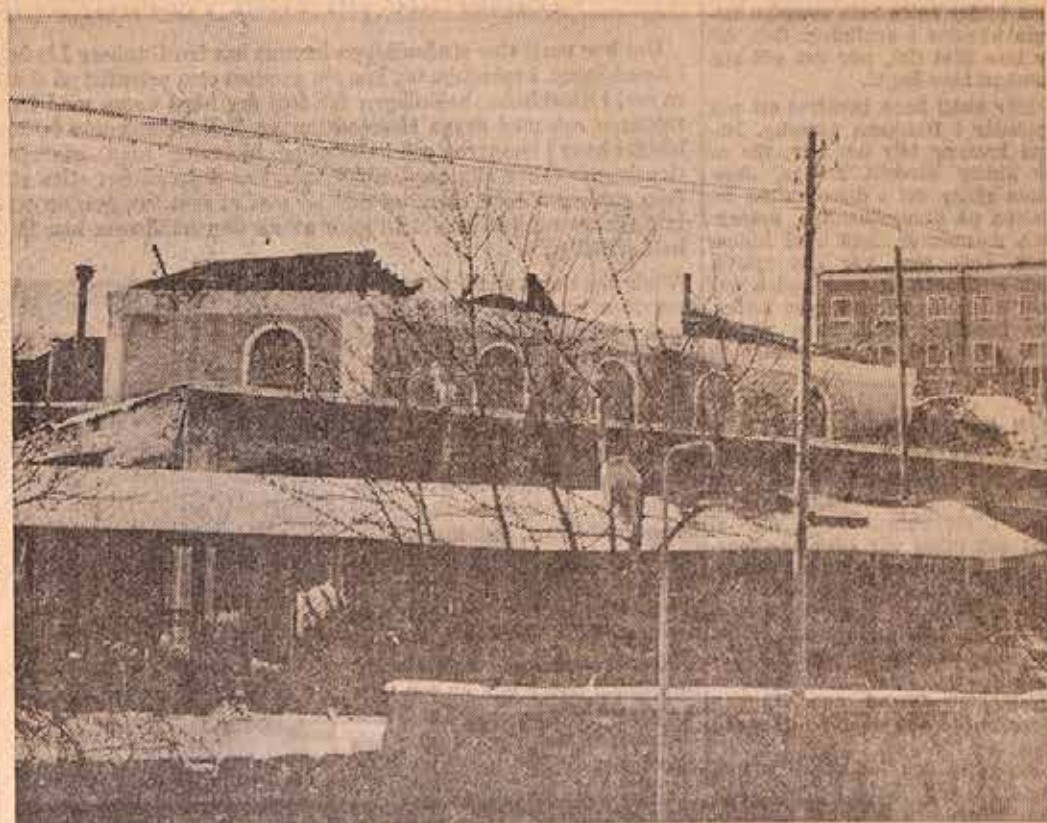
NT-ÖD 22-12-1960

I fredagens NT-ÖD berättades i intervjuer med de båda Metallverksveteranerna Intendent John Ekström och Överingenjör Vilhelm Christiansen, Finspång, om utvecklingen under de senaste 40 åren vid det företag där de båda varit verksamma i det närmas- te hela den tidsperioden. Som ett apropå till dessa skildringar är vi i dag i tillfälle att visa tre bilder som ger en god illustration av den utveckling som förekommit. Ett framträdande drag hos de båda storindustrierna Svenska metallverken och de Laval

Ljungström i Finspång är detta att de driver sin verksamhet enligt nutidens krav med den teknik och de hjälpmedel som fordras för god effektivitet på handelsmarknaden, nationellt och internationellt. Men det moderna bygger de upp på en väl bevarad gammal grund.

Så här såg det ut vid Finspångs metallverks stora port 1921.

I januari 1954 påbörjades rivningsarbetet för att lämna plats åt aluminiumverkets nybyggnad. Här är det den nedre delen av det gamla kolhuset som försvinner. Vänd!

"JÄRNBROBACKEN" ÅR 1898, med Slottsvägen och Slottet till h. Till v. Rostugnen. "Kalle Lalla" Lindström (se Finspong Personalia sid. 56) Portvakt efter sin Fader och som bl. a. tände gasljusen synes i mitten. Till h. om Slottsvägen Kvarnhusets vinkelbyggnad. Vägen åt v. mellan Rostugnen och Kontoret finnes på sidan 19 ned.

Finspång, Gjuteriet.

VY MOT HELLESTADSBRON och strömmen från Bönneren, till vänster gamla tackjernsgjuteriet som nedbrann 1918 men återuppbyggt. Liknande vy på sidan 2 och 10a. Canonkopia 10.8.2019 från Inge Magnussons stora Vykortssamling, detta oskrivet.

Parti af Verkstäderna, Finspong.

John Fröberg's Konstfärlag, Finspong, 1902.

*Hjertlig lyshälskan på
Kvinnadagen! Helsingar från oss.
Hanna*

VY MOT KANONGJUTERIET med de höga skorsstenarna, gaveln höger därom tillhör Spikfabriken. Bron synes från andra hållet motstående sida. Canonkopia 10.8.2019 Brefkort till Fru Maria Åberg Norrköping poststämpel 23.7.1903, ur Inge Magnussons Vykortssamling. Se Kanongjuteriet i större vy sidan 6.

Motiv från trädgården. Finspong.

MOTIV FRÅN FINSPONGS STORA TRÄDGÅRDSANLÄGGNING till stor del anlagt av Trädgårdsmästare Anders Strömberg f.1754 i Huddinge som hitkom 1788. Trädgården nedlades 1926 där står nu pressverket, se även sid.39 ned. Canonkopia 4.8.2019 ur I.M:s. Vykort(oskrivet) N:o 3954 Fröberg, Finspong.

9.
Brefkort till Herr Oskar Fredriksson Sötestorp Skälf-
vened från Kusine Anna. Poststämpel 30.12.1902. Canon-
kopia 1.2.2019 ur I.M:s samling.

Inkörsvägen till bruket, Finspong.

John Fröberges Konstförlag, Finspong, 1902

*Gott nytt år tillönskas
af Kusine Anna*

FOTO ÅR 1902. Längst till h.(vid staketet) var uppgång till Trädgården. Huset till h.Charkuteriaffär (se Finspong Personalia sid.48) samt Snickare och Målareverkstad Stora gaveln Kolhuset som revs 1926. Taket nedanför Besiktningshus, v.därom Klen-smedja samt taket till Rostugnen. I bakgrunden skorstenarna till Kanongjuteriet. Till v.Kvarnen ombyggd 1888 från traditionellt vattenhjul till turbindrift. Vinkelbyggnaden till Kvarnen köpte Zeth Engberg som nedrev den och byggde sitt hus utav beläget n.sidan Bergslagsvägen ovan Snippen. Nedan samma vy Foto år 1914.

Ny Canonkopia 7.5-17

Kopierat från Canon 1.8.2017 ur 1.1.11.

Parti från Finspong.

1/5/1903.

Finspong, Finspong

DEL AV BRUKET ÅR 1902. Hellestadsbron övre bild i bakgrunden. Till v. skymtar G:a Tackjernsgjuteriet, skorstenarna tillhör kanongjuteriet, ljusa taket är Modellboden. Till höger och nedanför dammbron byggnad innehåller Hästskofabrik (mot H-bron) och spikfabrik. Se skissen på sidan 2.

Kopierat från 1.1.11.

VY MOT HELLESTADSBRON som skymtar i bakgrunden. Till vänster G:a Tackjernsgjut-
eriet som nedbrann 1918(se Foto sid.2 återuppbyggt i lite andra former) Till h.
Spiksmedja som brunnit 2 ggr, 24.7.1905 och en svårare natten mellan 9:e och
10:e januari 1908, varefter Spiktillverkningen här nu helt upphörde. Överst till
höger skymtar Modellboden.

VY MOT BRUKSGATANS NORRA SIDA; till h.Disponentbostad tillbyggt 1896, numera Bruksgården (se sid.44) sedan Vårdshuset från 1818, 7 arbetarbostäder det högre från 1815, de övriga byggda mellan 1764-78. Järnvägsspår från verkstäderna till hamnkajen och järnvägsstationen. OBS stången! Foto från 1880-talet.

SAMMA OMRÅDE SOM OVAN men sett åt andra hållet, industrispåret till Metallens lager, Bruksgården fick sin tornspira vid ombyggnaden 1896, ljusa byggnaden efter spåret var Brukspredikantbostad. Troligen 1930-talsfoto. Canonkopia 18.8.2014.

10c
Parti af Bruksgatan. Finspong.

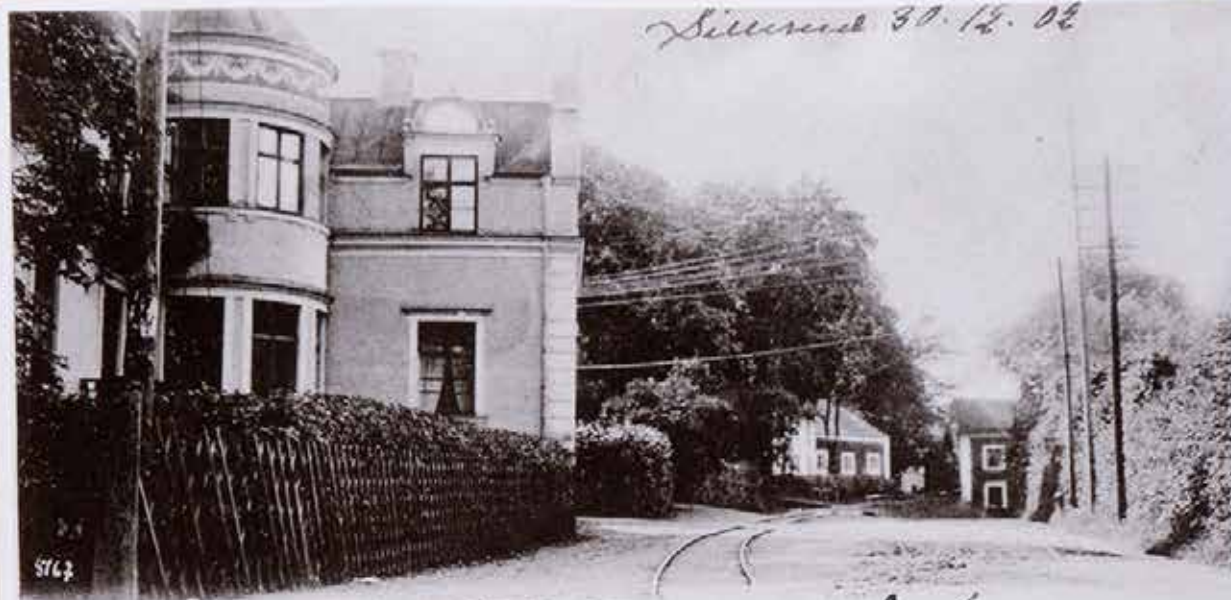
TVÅ VYKORT ÅT SAMMA HÅLL som sid.10b överst. Övre bild, Disponentbostaden med sin tornspira som tillkamm efter ombyggnaden 1896. Nedre bild OBS den smala gångvägen mellan strömfåran och industrispåret. Övre foto poststämplat Brefkort 29.1.1909 till Folkskollärarinnan Fröken Gunhild Jansson Åtvidaberg, Förlag: Fröberg Finspong. Nedre foto Brefkort poststämplat 1.2.1903. Båda Canonkopior 10.8.2019.

Finspongs Hotell.

John Fröbergs Konstförlag, Finspong.

*Tack för portret & hälsningar
Vänliga hälsningar från
J.F.*

Vy från Finspong.

John Fröberges Konstförlag, Finspong

*Godt nytt år!
Vännskap af Betty Berggren
Skrif snart*

VYKORT SAMMA VY som sid.10b ned med Disponentvillan till vänster och industri-
spåret från hamnkajen och in till lagerbyggnad. Brefkort poststämplat 30.12.
1902(se skrift upptill)till Fröken Hanna Håkansson Sjukavdelningen Gibraltar
Göteborg, avsändare Betty Berggren enligt text framsidan.

Vy af Finspong 1901.

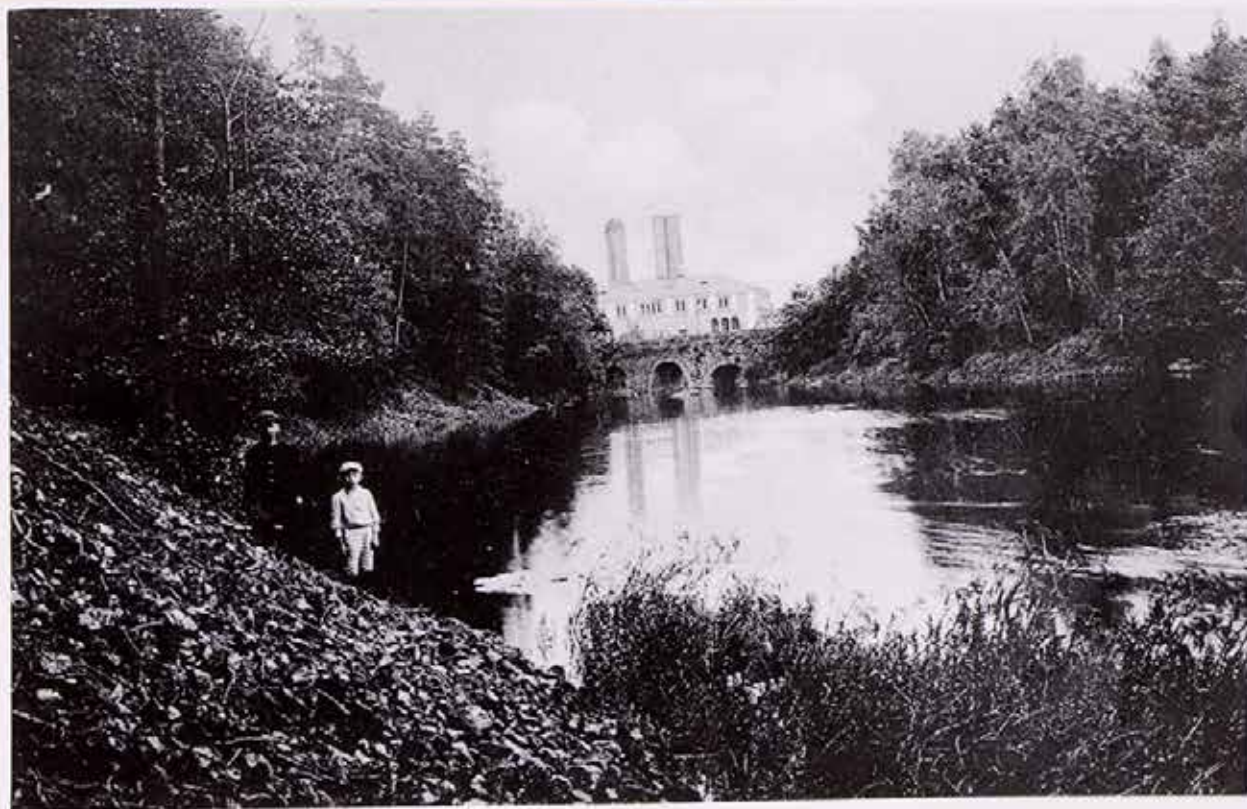
*Lotorp d. 14.10.02 Tack för brevet
många hälsningar från oss alla. mormor har
ny förkylning och är så mycket sju. Lilla Josef har
så mycket så vi är rädda för honom. mormor har*

DISPONENTVILLAN numera Bruksgården sedd från öster. Foto enligt text 1901. Post-
stämplat 14.10.1902 och skrivet samma dag i Lotorp av Arvid F. I högra kanten
skrivet "vill Moster skicka mig ett kort" och i överkant "vänligast Arvid F."
Canonkopior 10.8.2019 efter Inge Magnussons vykortssamling, även omstående sida.

11.
Parti af Finspong, sedt från sjön Bönern.

Övre bild Brevkort till Fröken Mimmi Lindgren Lasarettet Alingsås med Många Hälsningar på Vilhelminadagen från Ida. Poststämpel 25.5.1910. Canonkopia 1.8.2019 ur I.M:s samling. Foto ned samma vy, barnen ej kända.

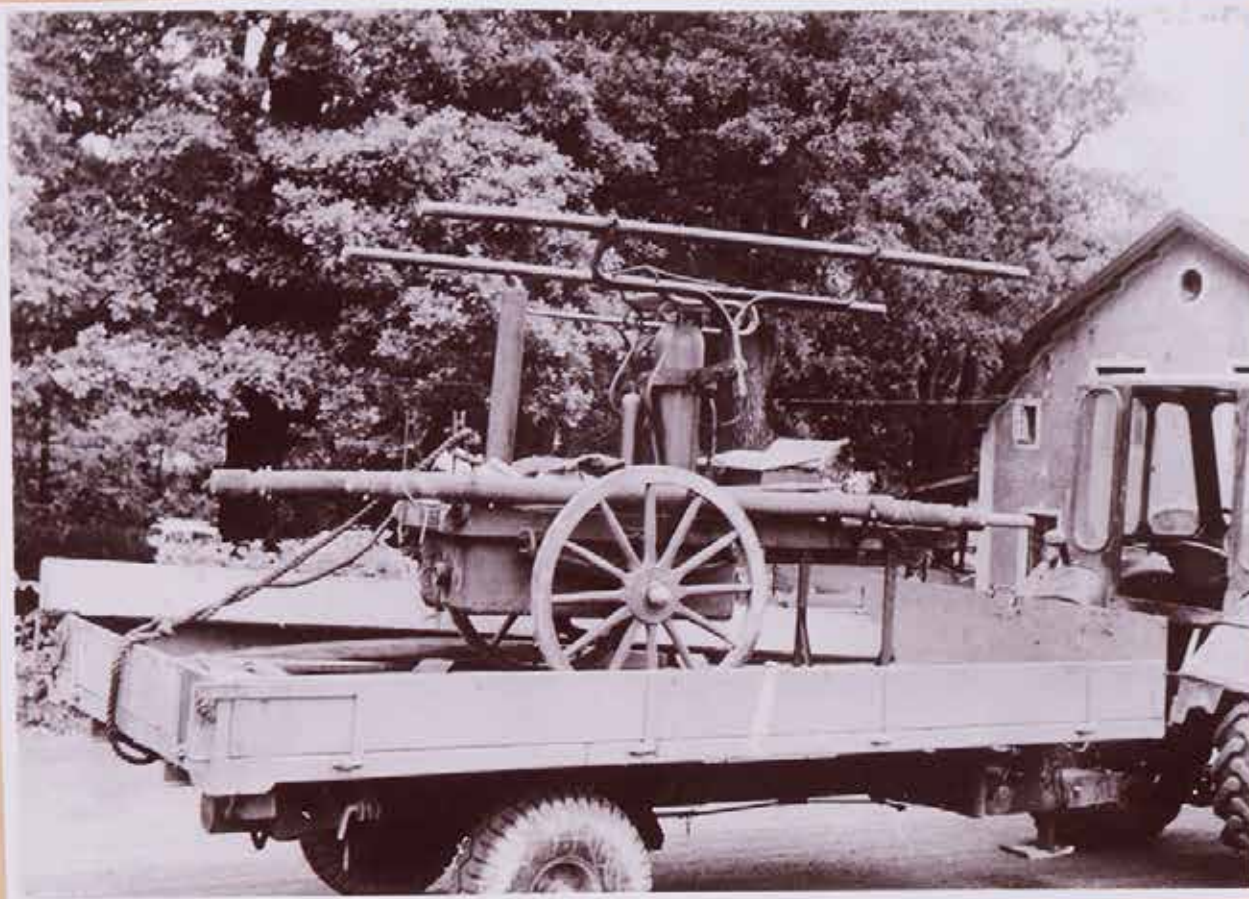

FINSPONGS SLOTT och VERKSTÄDER omkring 1880 enligt Eric Larssons anteckningar, sedda från Vårdshussidan. Kolhuset och skorstenerna till kanongjuteriet i bakgrunden. Se även liknande vy Foto Ämmen sid.De. Canonkopia 22.9.2014.

Ny Canon (sep) a 31.20

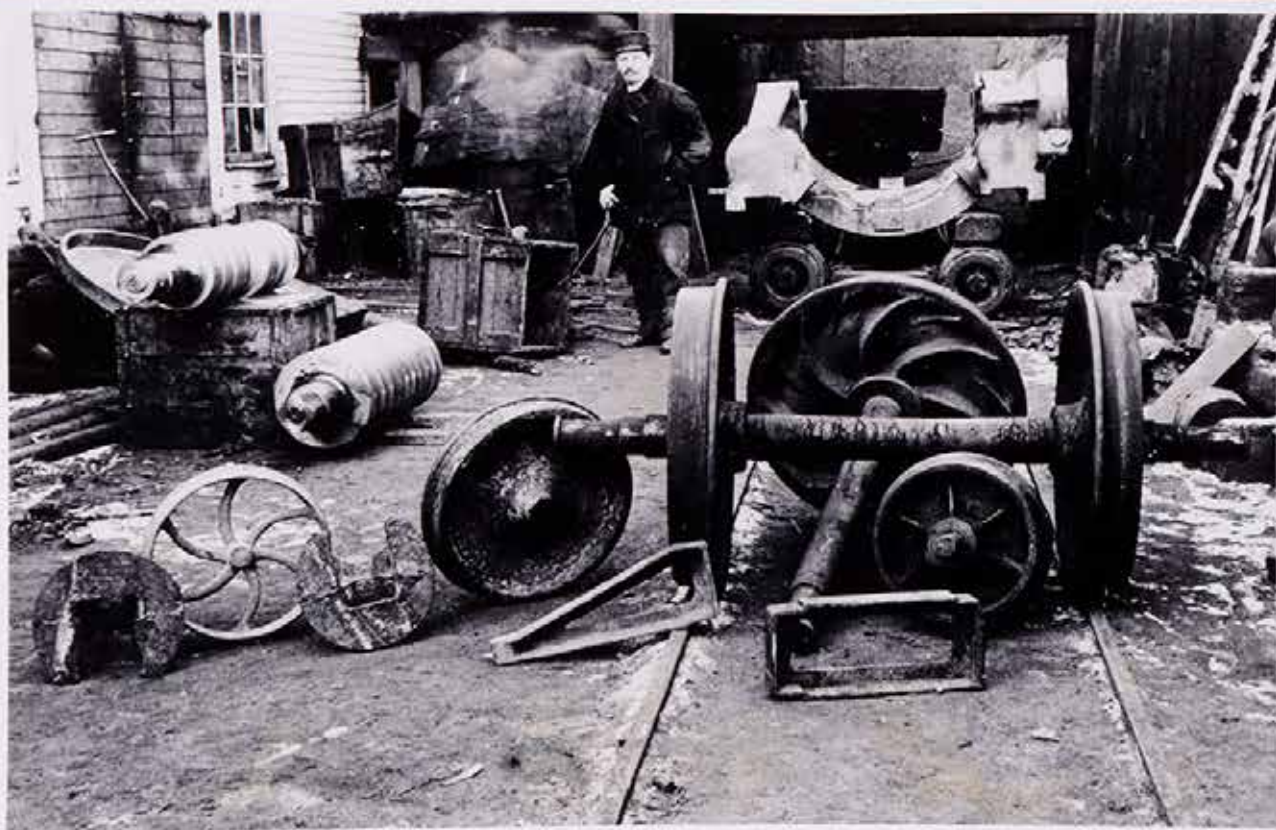
BRANDSPRUTA VID FINSPONGS STYCKEBRUK troligen tillverkad i slutet av 1800-talet. Foto vid förflyttning till ny förvaringsplats C:a 1970, till h.ovan Badhuset rivet 1967, ned del av Laboratoriet före tillbyggnaden 1976 (se text sidan 31.)

Parti från Finspong.

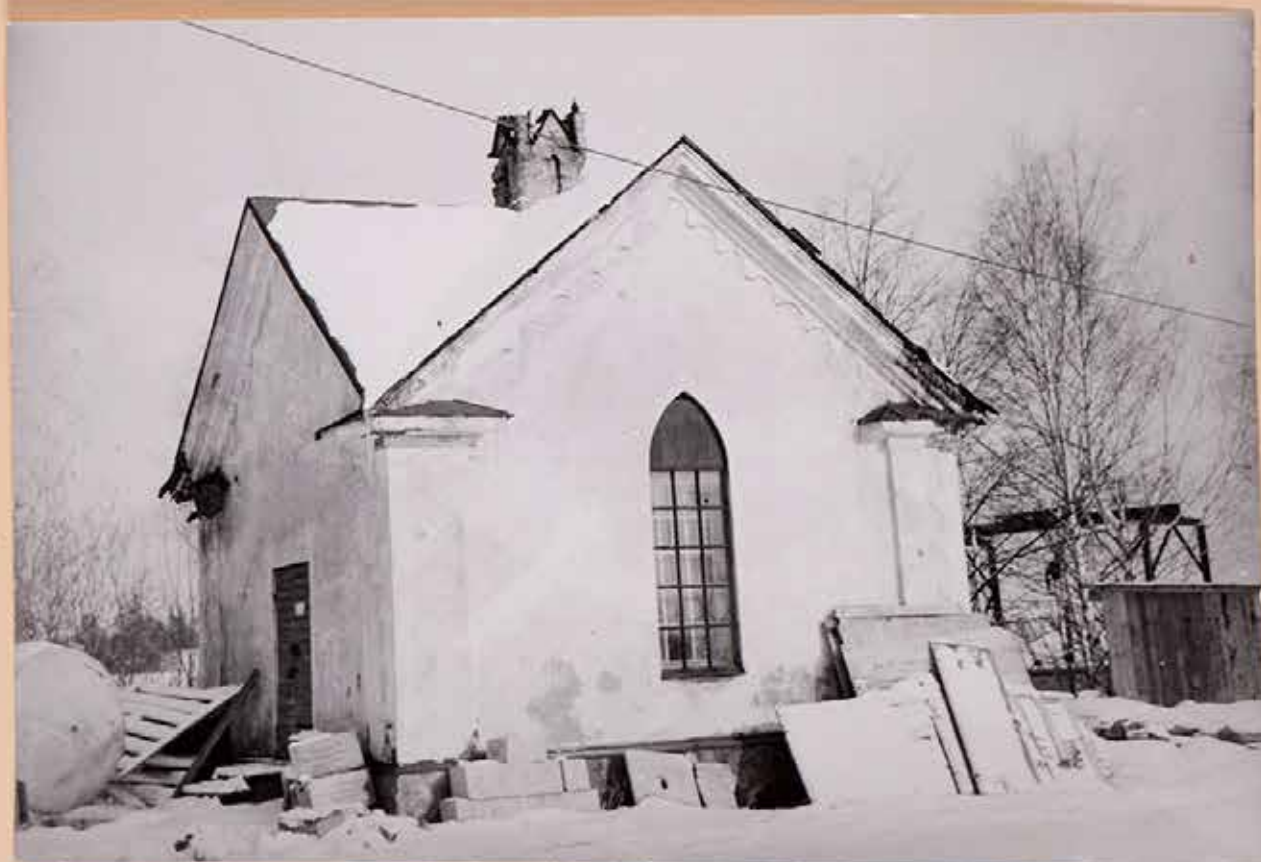
Brefkort till Profersorskan Maria Myrberg Rickomberg Uppsala med Nyårshälsningar från tant Sigrid. Poststämpel 3.1.1907. Foto år 1906, N:o 3941 Fröberg Finspong. Modellboden vid Finspongs Styckebruk, över skorstenarna till kanongjuteriet. Till h.bakom träden är Hellestadsbron. I förgrunden bundos hästarna vid torgbesöken, se fotostämpel ned till h. Canonkopia 1.8.2019 ur I.M:s.

GJUTGODSDETLAR UTANFÖR MASUGNEN. Mannen är Valsverksarb. KARL EDVARD LIDBERG f. 1865 i Hellestad. Fader August Lidberg f. 13.6.1844 i Risinge (född oä i Torpet; Fadr. Trädg.dr. A.L. Modr. P.g. Maja Greta Ljungberg 24) August blev Fjerdingsman och den förste att inflytta 1879 i det då nybyggda Tingshuset i Hellestad (se Foto H.sid. 14.e ned) August avled 2.5.1888, son Carl Edvard utfl. till Finspong 1889. Antecknat -tjenstgjort vid artilleriet v. Vaxholms fästning- Bor Bruksgatan 5, kvar där 1939. Karl Edvard även foto F-ng Pers. sidan 6a och 12 upp.

SLOTTSVÄGEN MOT NORR; Foto C:a 1860. Nedfarten till Slottet till h. samt taket till Kvarnbyggnaden. Rakt fram Förvaltarbostaden med g:a adressen Norra Gatan N:o 2. Här bodde i början av 1800-talet Dir. Carl Köhler, Carl Ekman från 1849, Skaffaren Skutenberg, Konstgjutare Mertens, Ciselör Weberg har bl.a. här haft sin bostad. Blev ombyggt 1885 och är utmärkt med årtalet "1705". Är numera Kontor. Se R.s. byggd 1991 sid 3

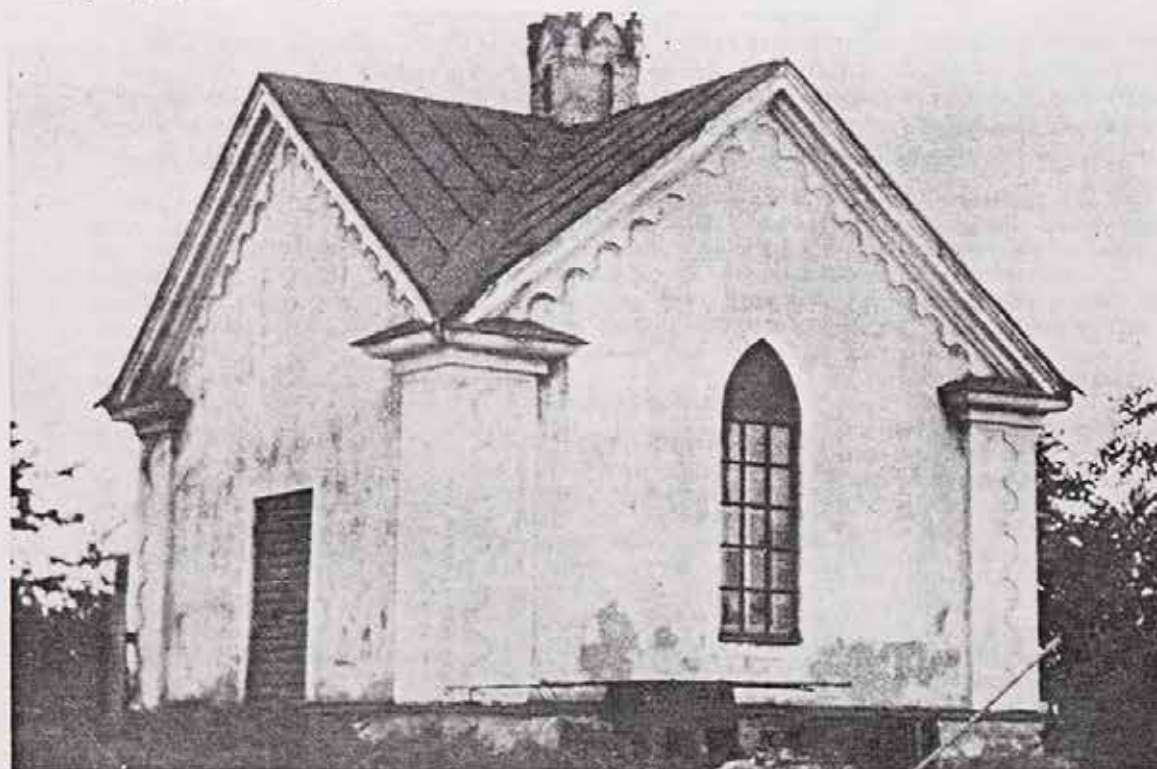

"LUFFARKAMMAREN" Troligen byggt på 1700-talet, låg på berget över Metallens nya Kontorsbyggnad (synes på flygfoto) Kallades också för Kolkammaren. Var Kontor åt Masmästaren och Rostugnsmästaren samt för "Fogden" som vägde upp kol för Kolkörarna. Den siste som arbetade här var Kolmottagen f. Masmästaren Gustaf Adolf Karlsson D. 8. 2. 1927. Blev även övernattningsrum för Kolkörare som hade lång väg och måste övernatta. Blev "Luffarhotell" vid sekelskiftet i bruk till 1927. Här fanns en gammal fin Gjutjärnskaamin som "försvann". Foto 1950. Revs 1975-76.

"Luffarbacken": började efter semestern 1980 med att spränga bort berg för att bygga 1,700 kvm.stor verkstadslokal i anslutning till bandvalsverket (BVK) kommer att användas för smältning och gjutning av tunna band; i drift våren 1983

LUFFARKAMMAREN IGEN

Ur "Finspångsnytt" Grängesblad Oktober 1980

Det var som kontor åt masmästaren och rostugnsmästaren som detta hus en gång byggdes

Följetongen om Luffarkammar'n är nu inne på sista kapitlet. Den efterlysning vi gjorde i förra numret gav resultat och nu vet vi lite mera om vad huset använts till. Någon exakt tid när huset byggdes har vi inte kunnat få fram. Förmodligen byggdes det på 1700-talet.

KONTOR FRÅN BORJAN

En av många som hörde av sig var Georg Österberg, 85 år, född och uppvuxen på Nolvörsgatan. Han berättade att han deltagit i en studiecirkel, om gamla Finspång, där en av deltagarna var "Lasse på Lagret". I cirkeln framkom att huset från början hade använts som kontor för masmästaren och rostugnsmästaren. På dessa befattningar hade man ständig bemanning och i deras arbetsuppgifter ingick att ta emot leveranser av malm och träkol. Malmen kom från alla smågruvorna runt om i trakten, mest från Hällestads Bergslag. Träkolen framställdes i kolmilor och det var bönder från Vånga, Hällestad och Regna som mesta dels stod för leveranserna. Hästar och oxar var de enda

draghjälpmiddel som fanns och transporten skedde för det mesta över sjöarna på vintern. Österberg minns att det ibland kunde vara långa köer av höstforor som väntade på att få lossa.

OVERNATTINGSSTÄLLE FÖR BÖNDER

Bönderna kom långväga ifrån och var ofta tvungna att övernatta. Därför fanns det i Luffarkammar'n, som då egentligen kallades Kolkammar'n, 4 st sängar som bönderna fick använda. Ungefär fram till sekelskiftet användes huset på detta sätt. Det är nu luffarna kommer in i bilden. Det blev mer och mer vanligt att man gav sig "ut på luffen". Arbetslöshet och andra olyckliga omständigheter tvingade männen (för det var uteslutan de män) att axla tiggarpåsen och ge sig ut på landsvägarna.

YRKESTIGGERI

Problemet med alla kringvandrare gentlemän blev så stort att Risinge sockens kommunalstämma utfärdade en kungörelse i januari 1895. Där det bl a stod: "Sedan Risinge sockens kommunalstämma, för att motarbeta det ologliga yrkes-

tiggeriet inom orten, uppdragit åt undertecknade att anordna särskilda utspisningsställen, der mat och natthärbärge vid behof kunna tillhandahållas, får vi härmed tillkännagiva, att sådana utspisningsställen hittills blifvit inrättade vid Finspång, Flasbjörke, Melby och Fattiginrättningen."

LUFFARHARBARGE

Vidare uppmanade man allmänheten att i fortsättningen inte ge "kringvandrare utsocknes personer" vare sig mat, kläder, pengar eller natthärbärge utan hänvisa dem till någon av ovanstående platser. På Finspångs Brukskontor fick Luffarna särskilda poletter som berättigade till mat och husrum. Husrummet var Kolkammar'n, där bruket tillhandahöll sängor, filter och ved gratis. Senare döptes Kolkammar'n om till Luffarkammar'n och som luffarhotell fungerade huset fram till slutet av 1920-talet.

Därmed avslutar vi skrifterna om Luffarkammar'n för gott och tackar alla som hört av sig med bilder och fakta.

Risinge ett gott namn bland luffare tack vare härbärge och matpoletter

Att Risinge socken en gång i tiden haft gott rykte i bettlarkretsar framgår av en rad handlingar, som öf fått tillgång till. Man kan också lätt gissa att anledningen var bygdens bruksrörelse. Ty i bruksbygderna slog arbetarsolidariteten tidigt rot och den skapade naturligtvis även bättre förutsättningar för de hjälpsökande. Bakom begreppet "kringvandrande bettlare" fanns tre kategorier människor, nämligen luffare, sjuka och invalidiserade samt arbetslösa.

För dagens svenskar saknar dessa begrepp verklighetsunderlag. Den Per Albinska folkhems-tankens förverkligande har undanröjt orsaksgunden. Men för inte så länge sedan var de en dyster verklighet. Så sent som på 30-talet hörde bl a kringvandrande arbetslösa till den normala samhällsbilden.

Vi skall i denna artikel begränsa oss till de problem som de kringvandrande bettlarna utgjorde för befolkningen i Risinge socken och för de ledande kommunalmännen där. Under en lång rad av år fick nämligen de senare anledning ta befattning med dessa. Det kan bl a belysas av att socknen så sent som 1917 hade ett "Kringvandrande bettlares konto".

Församlingsborna uppmuntrar yrkestiggeriet

"År 1894 anlog Risinge sockens kommunalstämma för första gången medel för beredande af föda och logi åt kringvandrande bettlare...". Den meningen kan läsas i en kungörelse från 1904. I fortsättningen talar samma kungörelse om att meningen med anslaget var att hjälpa behövande arbetslösa vid sin vandring genom socknen men också att motarbeta yrkestiggeriet. Till den ändan utfärdades ett uppdrag till församlingsborna att inte lämna bettlarna något utan hänvisa dem till de ställen, där föda och logi kunde erhållas genom församlingens försorg.

Man ansåg att yrkestiggare i längden icke skulle vara tillfredsställda med endast föda och logi "utan att hvad de i främsta rummet afsågo vore erhållandet af penningar och sådant, som af dem kunde i penningar förvandlas, gamla kläder och dylikt". Det framhålls vidare att det nya "systemet" i början märkbart minskade de kringvandrande bettlarnas antal, men på senare år har det åter ökat. Detta anser kommunalnämnden ha sin orsak i att församlingsborna åter ger bettlarna i hemmen, och att de därigenom direkt uppmuntrat yrkestiggeriet. Kungörelsen avslutas med en ny uppmaning att inte ge dem något.

De inrättade och i kungörelsen omnämnda utspisningsställena var förlagda till "Finspång, Flas-

björke, Melby och Fattiginrättningen". Poletter utlämnades på "Finspångs brukskontor, vid kyrkoherdebostället, hos organisten C. P. Hallberg samt hemmansägare Olof Persson i Flasbjörke och S. A. Olsson i Melby".

Skjuts åt luffare

1901 utlämnades vid Finspång 584 matportioner och 53 logi, vid Flasbjörke 67 matportioner och 94 logi och vid "Inrättningen" 923 matportioner. Året efter betalade Risinge fattigkassa till "Hotellet" 555 poletter för sammanlagt 83.25. Samma år utlämnades 158 logipoletter och 133 matpoletter i Flasbjörke. 1905 utlämnades vid Lemmetorp 154 matpoletter à 15 öre och 245 mat- och nattpoletter à 30 öre. I utgiftsförslaget för Risinge sockens fattigvård upptogs 1905 till bettlarens förplägnad 300 kr, 1906 550 kr, 1908 300 kr, 1912 350 kr. En förmodligen ganska unik post finns upptagen på bettlarens konto för år 1917, nämligen "skjuts åt luffare" 4 kr.

Tidningen Östgöten kunde lördagen den 18 mars 1893 meddela följande: "Ett allmänt möte var i lördags anordnat vid Lotorp på särskilt initiativ af smidesmästare Malmgren för diskuterande av frågan, om huru bäst bör förfaras med den mängd bettlande personer, som nästan dagligen besöka platsen. Beslut fattades, att den bettlande skulle hänvisas till Herr Hagensteins butik, där en pollett skulle erhållas, mot vars lemnande till handl. Eriksson innehavaren får ett större vetebröd jemte en mugg svagdricka. Kostnaderna för dessa skänkta poletter skola sedan å Brukskontoret vid avlöningarna avdragas för varje arbetare!

Da Skoglund ej var arg

Så sent som 1925 står följande att läsa i en orstidning. "Härbärg i Finspång. Att vintern inte skall bli alltför blaster hoppas säkerligen inte minst de, som vandra sökande fram på våra vägar. Vi mena de mer eller mindre ofrivilligt arbetslösa som ganska ofta besöka samhället. För dem har kommunalnämnden även i år haft ett ömmande hjärta och föreslagit sedvanligt anslag till härbärg i Finspång, populärt kal-

lat luffarhotellet, om vars existensberättigande delade meningar bruka göra sig gällande inom kommunalfullmäktige...". Något senare samma år står följande att läsa i ett referat från fullmäktige:

"Sammanträdet var snart öfver, beroende på att vältaligheten ej var alltför flödande. Hr M. Skoglund saknade ingalunda ansatser, men sammanfattade dessa i ett par poänger. Han ansåg — denna gång utan ilska — att "luffarhärbärg" var en av fullmäktige orättmätigt gynnad hotellrörelse i samhället".

Den 31 oktober 1927 kunde en orstidning sätta följande rubrik på ett fullmäktigereferat "Härbärg i Finspång slopas". I referatet står att kommunalnämnden hade föreslagit att det förut utgående anslaget till härbärg skulle indragas och härbärget slopas, och fullmäktige biföll det.

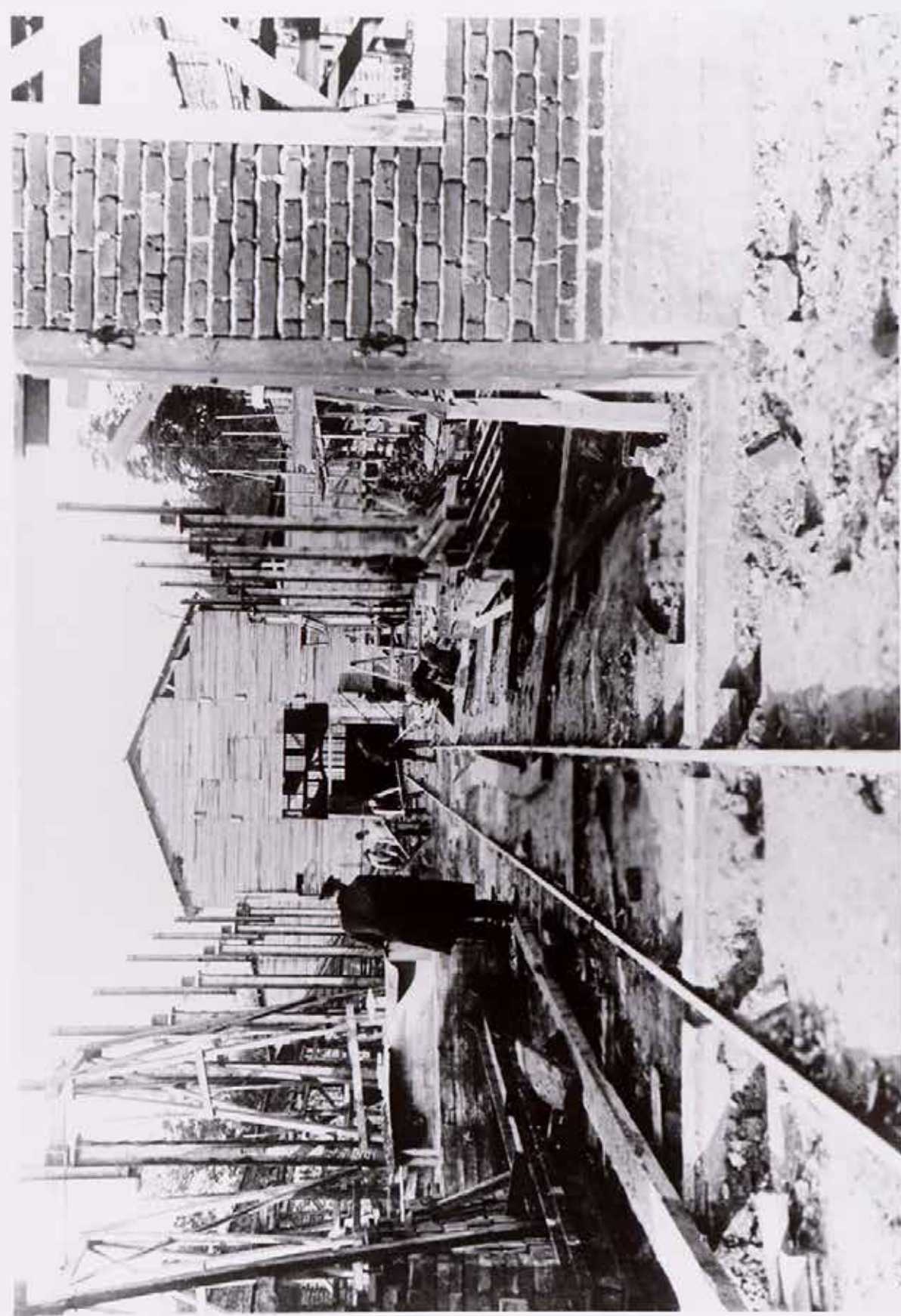
100 år sedan

Följd af att ett anse-
ntal arbetsmaskiner
r hand ankommer
Stockholmsvapenfa-
har den nya vapenfa-
en i Finspång ansetts
a för liten, hvarför en
re tillbyggnad nu på-
jats.

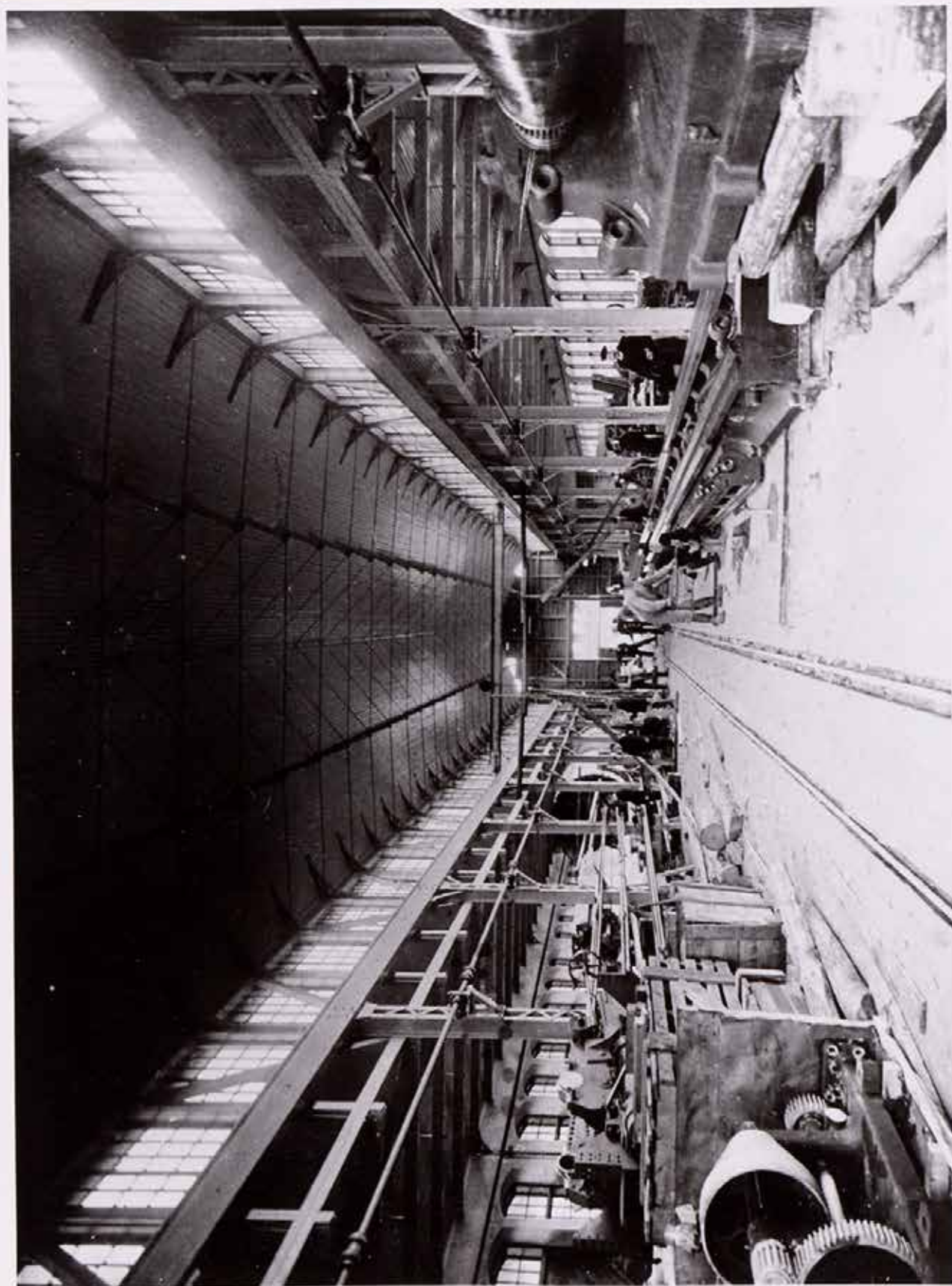
447,2008
449,1908

100 år sedan

Stockholms vapen-
ek har, som bekant,
n den 1 januari detta
orlagts till Finspång
har ingått i Nordiska
leriverkstäderna
tådes, hvilket senare
g försålt sina fastig-
r och verkstäder till
nda vapenfabrik.

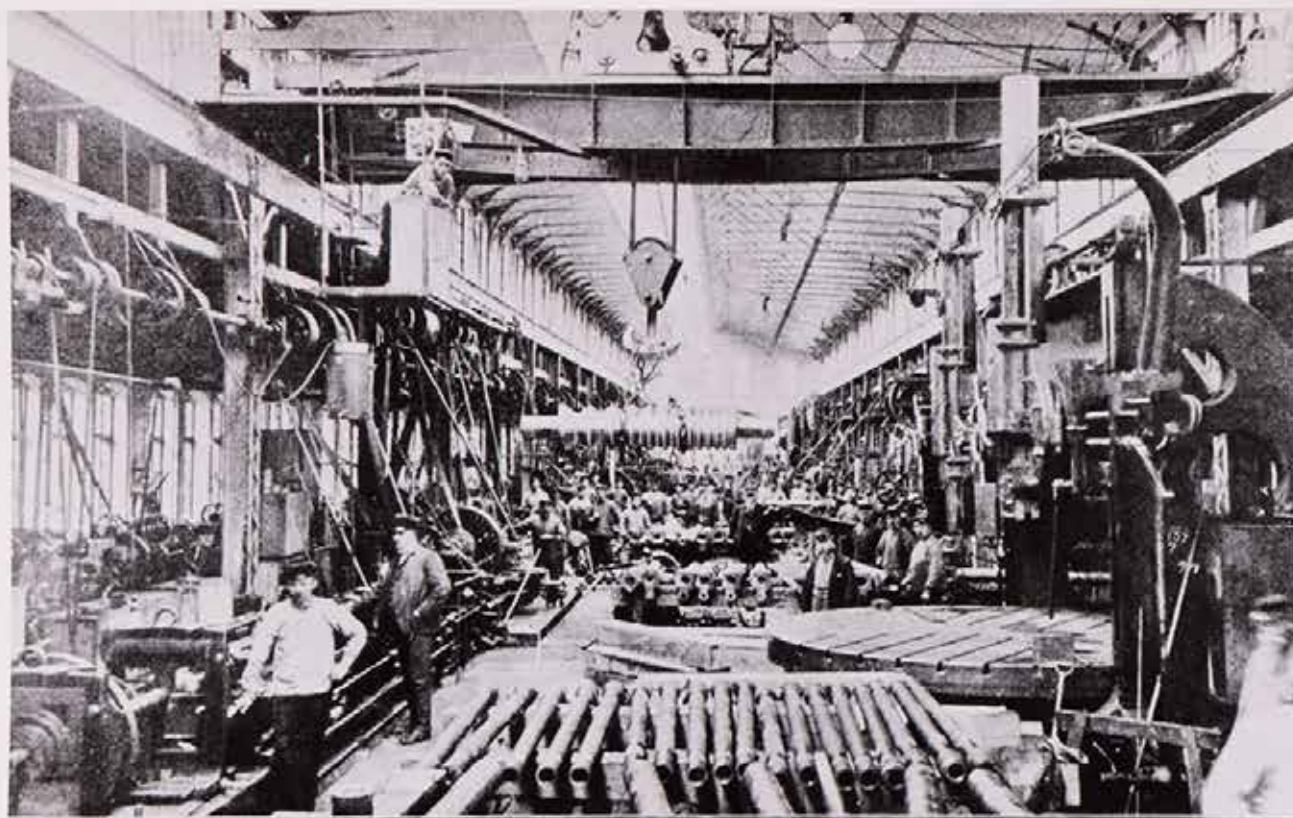
A.B.NORDISKA ARTILLERIVERKSTÄDERNA NYBYGGNAD (intill Kraftstationen) UNDER UPPFÖRANDE SISTA ETAPPEN 1902-03 bilden ovan, och inflyttning och inredning i densamma år 1903 bilden nedan.

SNABBA ÄGOFÖRÄNDRINGAR PÅ FINSPONGSBRUKET I början av 1900-talet: Nordiska Artilleriverkstäderna bildades 1903 och uppförde nya Kanonverkstäder, som i December 1903 uppköptes av Bofors. 1907 bildades Nya AB Stockholms Vapenfabrik, som övertog Kanonverkstaden dit alla viktiga maskiner inflyttades och nya verkstäder uppfördes. I December 1910 gick denna Verkstad samman med AB Södra Varvet i Stockholm, under namn AB Nordiska Motorverkstäderna som här upphörde år 1913. Därefter inleddes epoken med uppdelning i Metallverken och Turbinbolaget STAL. Se även text ovan.

SAMMA SOM OMSTÄENDE SIDA: Mekaniska Verkstaden, Artilleriverkstäderna. Till v. synes del av Kraftstationen. Nedan interiör 1906; ovan foto år 1905.

VERKSTADEN. INTERIÖR

Elktr. kraftstationen, Finspong d. 9.8.9.05. Här har jag varit i
dag tillsammans med teamet. Vi har haft mycket
trötta och är frötysande men det känns som
vi har gjort det. Jag tror detta är en automat.

KRAFTSTATIONEN byggd 1903 för Stens Bruk med tillhörande kanal genom Myrkärret
gaveln med öppet fönster är mot utflödet. Inåtgående hörnet höger därom senare
utbyggt. Till vänster upp skymtar Kuskbostaden, till höger västra änden av Kan-
onverkstaden. Spåret mellan byggnaderna syns till vänster nedre bild. Fotot
taget från öster, se även sid.45 upp och 49. Brefkort till Fröken Eva Sonden
Solbacken Djursholm, poststämpel 1905. Canonkopia 10.8.2019 ur I.M:s samling.

KANON- eller MEKANISKA VERKSTADEN tydligen under installation med mycket gods
och material utanför. Uppe på backen syns Arbetarbostaden Butgården, även öv-
re bild. Brefkort(Nyårshälsning)till Fröken Hanna Nilsson Charlottenlund Dan-
mark, poststämpel 6.1.1904. Canonkopia som ovan.

Mek. verkstaden, Finspong.

FRÖBERG, FINSPONG

*Off lifelt minne härmed jag
som hälsning sänder dig i dag*

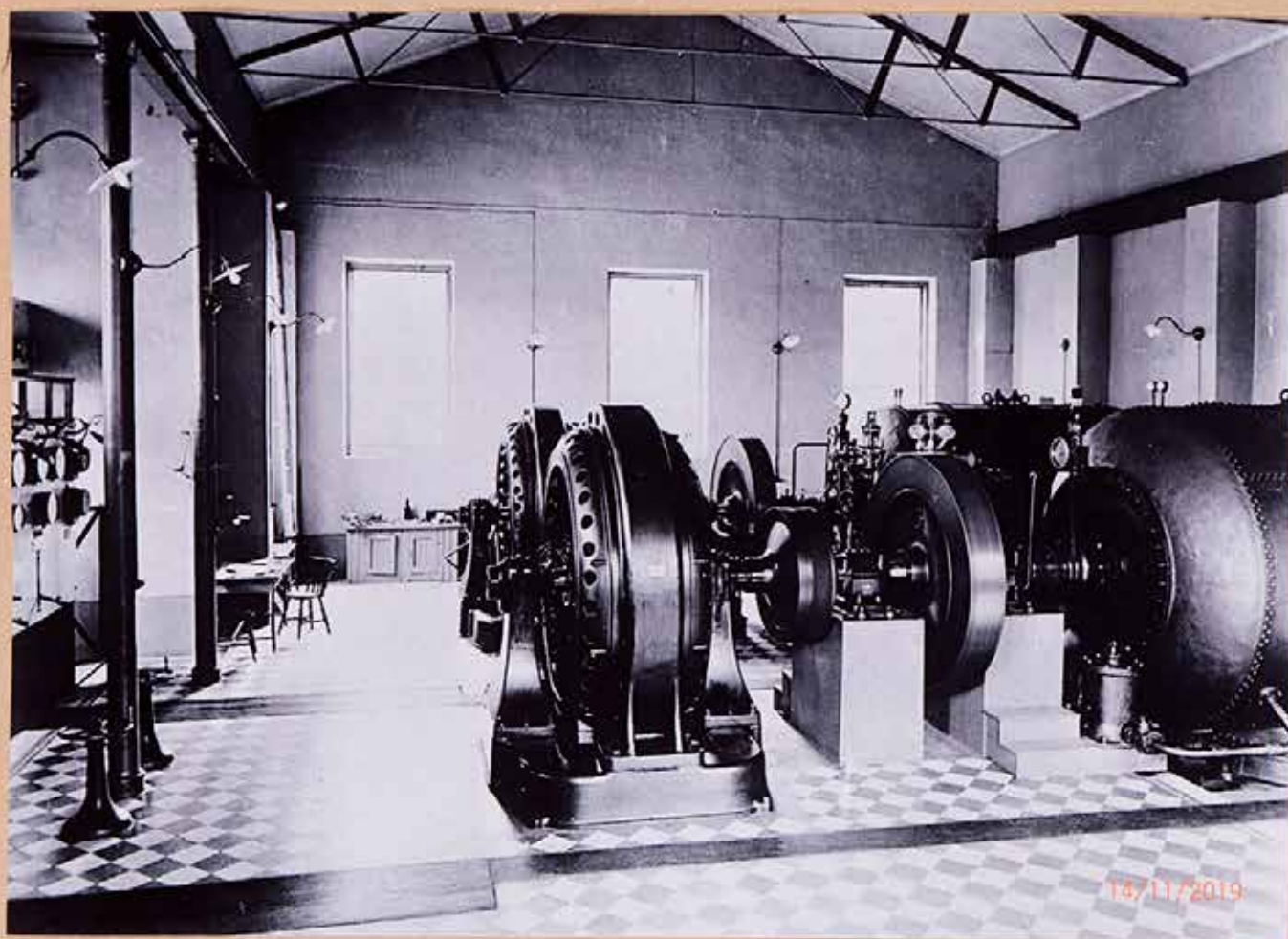
TVÅ FOTON av MEKANISKA-KANONVERKSTADEN, nedre färglagt ej vanligt. Övre pågår bygge för Ångcentralen, OBS hästtransporten. Brevkort till Herr Arhtur Sandell Pörsebo Hjeltevad(ej poststämpel eller frimärke) Foto C:a 1905. Nedre Brevkort till Bokhållaren Herr E.Kumlander Vapenfabrikens kontor Finspong. Poststämpel 20.6.1910. Förlag Finspongs Handelsförening. Båda Canonkopior 10.8.2019.

Finspong. Kanonverkstäderna.

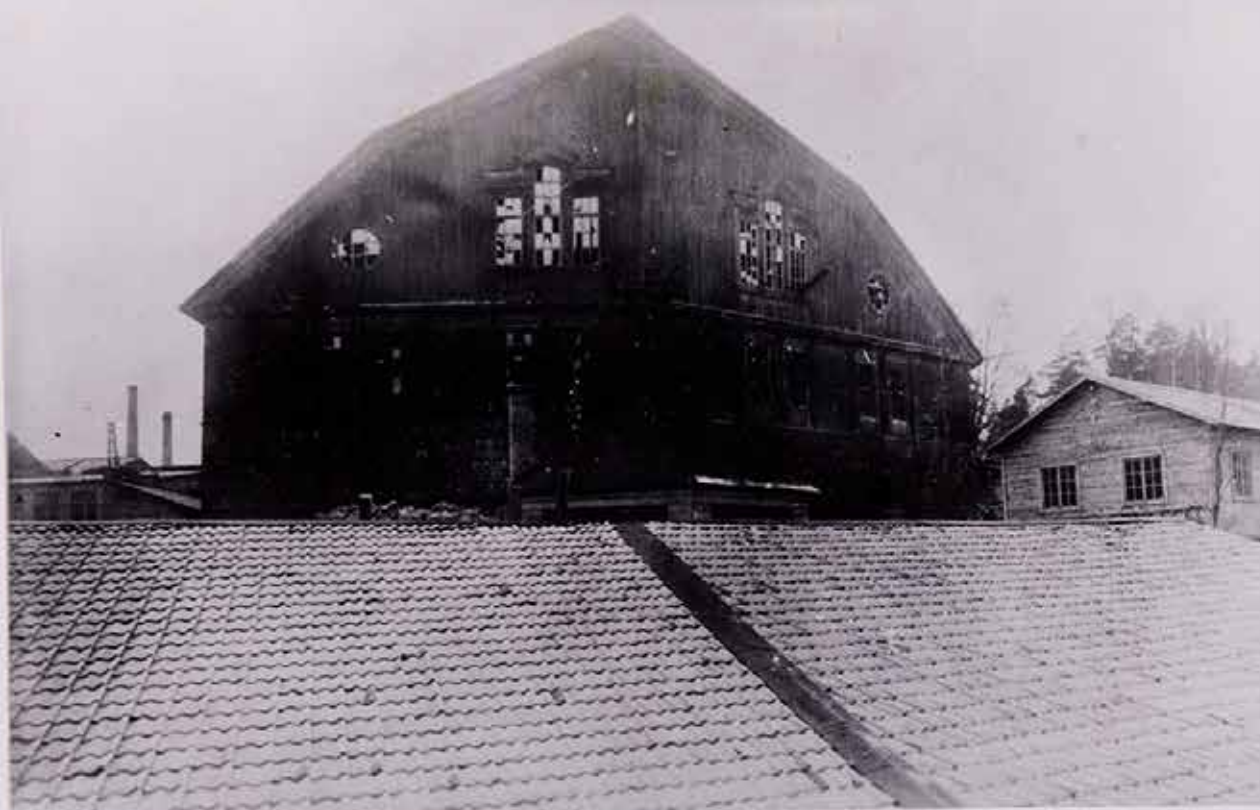
EFTER BRUKETS DELNING 1913 i METALLEN och STAL skedde stora ombyggnader. Här på Metallens område byggs gamla Pressen 1915. G:a Tackjärnsgjuteriet till vänster. Långa taket åt höger i bakgrunden tillhörde "Hylsen".

INTERIÖR AV KRAFTSTATIONEN år 1918. Ur Gränges/Metallens fotosamling deponerad i Vadstena Landsarkiv sedan 1989. Canonkopia 2.12.2019.

Öppat Hus 24.9.22
Kultur/ob

Gränges Landsarkiv

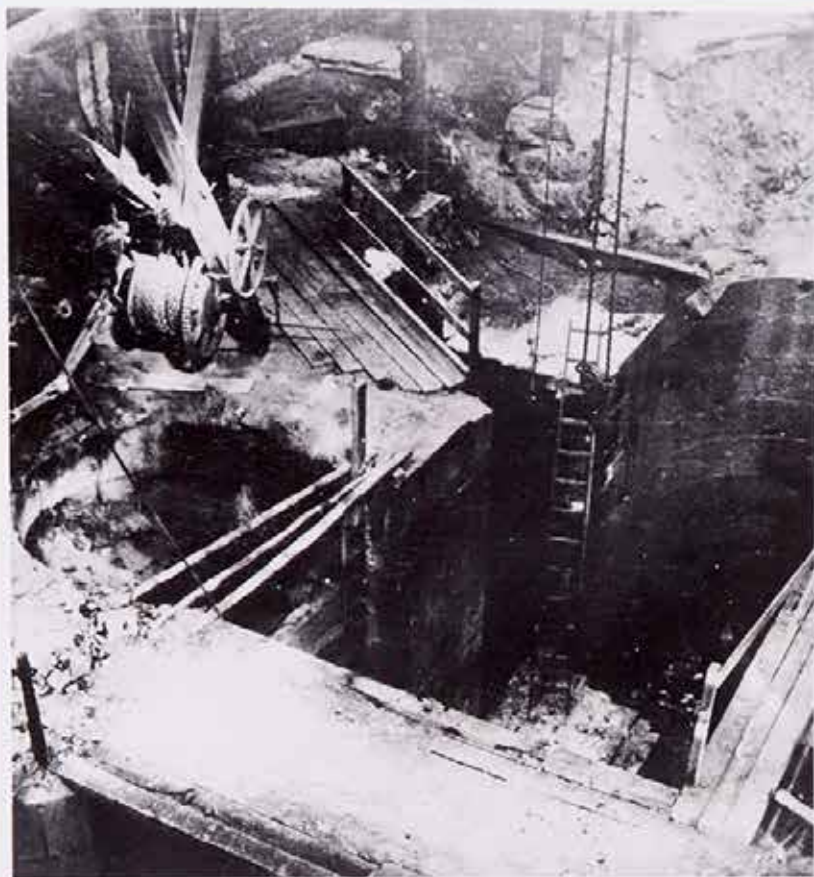

GAVELN TILL GAMLA KOLHUSET rivet 1926. I förgrunden taket till Rostugnen. Ingen av "de gamle" har kunnat berätta vad den mindre byggnaden till h. har använts till. I bakgrunden till v. Kanongjuteriets skorstenar.

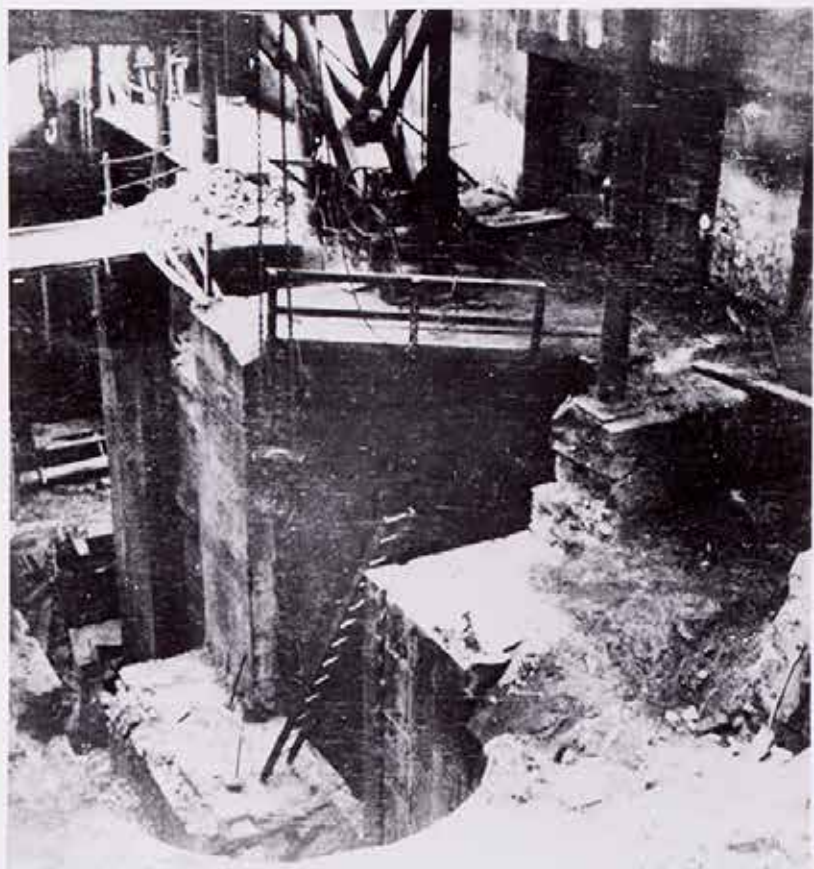

ROSTUGNEN RIVES I MAJ 1937. Till v. Kontoret, överst till h. G:a Snickarverkstaden. Vägen synes på foto sid. 8 ned som där går åt vänster i bild.

Ny Canon koe-a 3.1.20

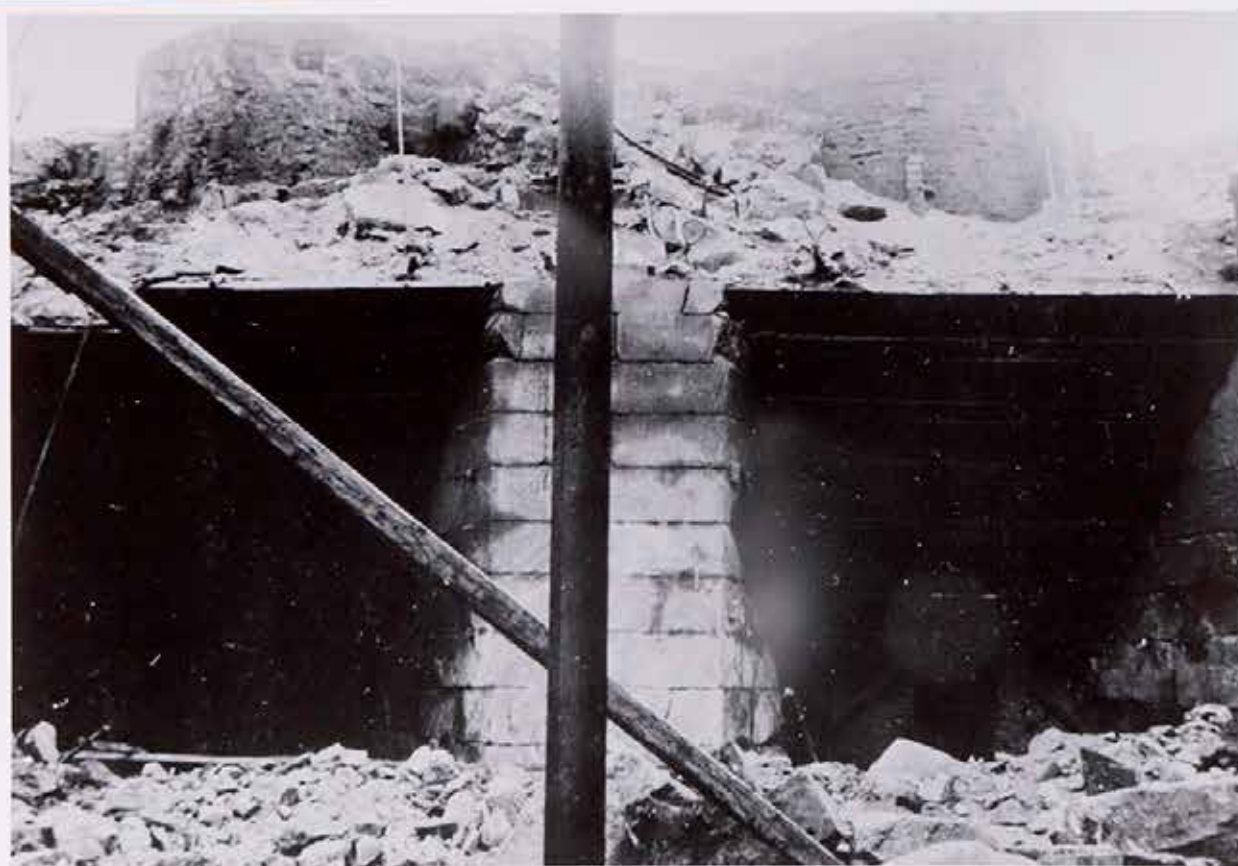

Gamla kanongjuteriet vid Finspång år 1913, då ombyggnaderna började för Metallens nya lokaler. Fotona visar gjutgroparna.

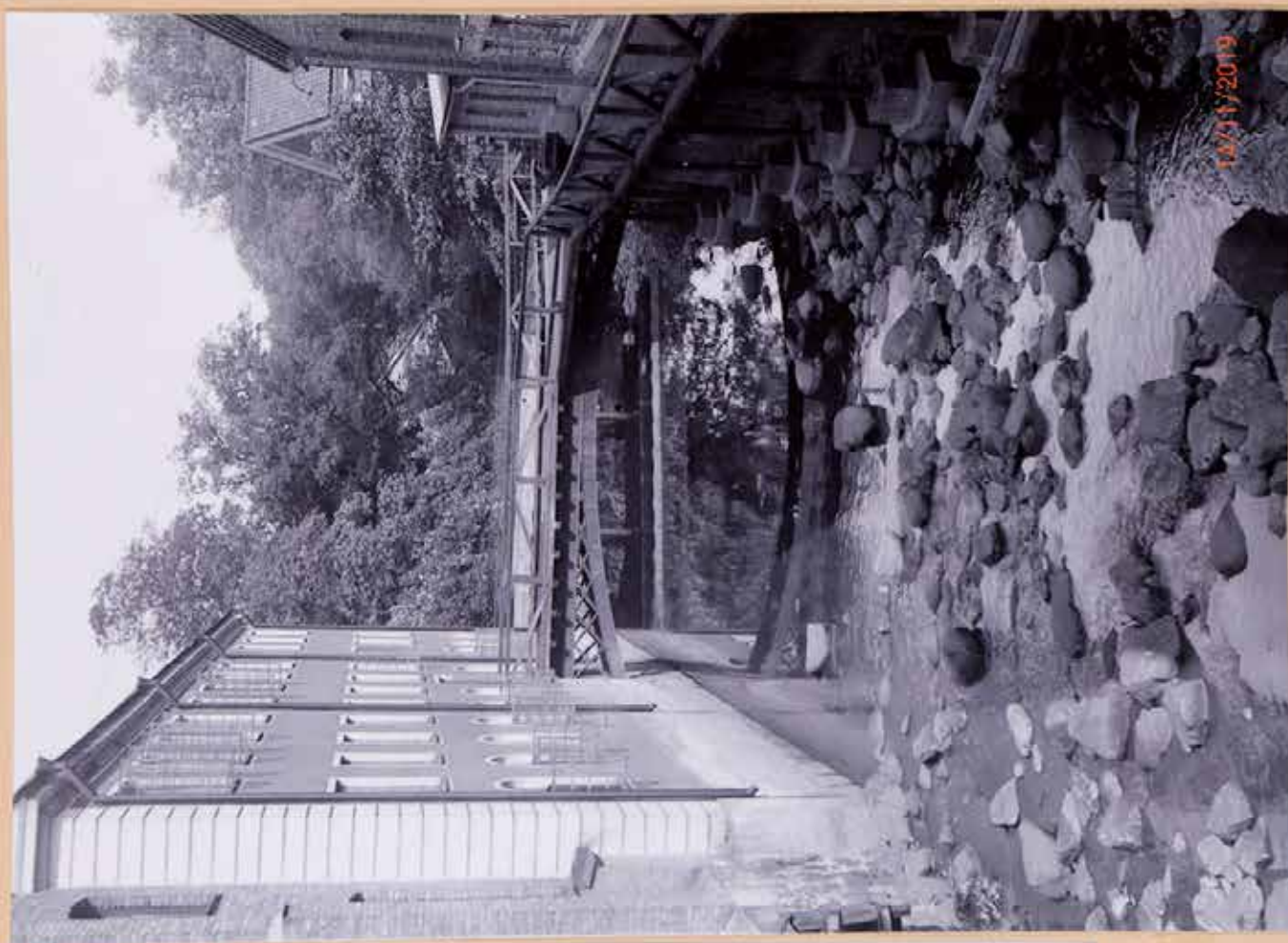
Masugnen rives sommaren 1913. Till höger synes tråddrageriet. Masugnen uppbyggd 1820-26 till en kostnad av 84507 Rdr 32 sk 9 rst rgs, och byggd med 2 pipor, var en av Sveriges förnämsta masugnar.

MASUGNEN BÖRJADE RIVAS 1 JULI 1913. Byggd 1820-26 under Greve Wetterstedts ledning till en kostnad av 8,4507 Riksdaler 32 Skilling och 9 Runstycken Riksgäld. Byggd med 2 Pipor, endast 3 i Sverige byggda så: Finspong (först) Stavsjö och Lövsta Bruk. Atgick kolossala mängder sten till de nära 3 meter tjocka väggarna till Masugn och det stora Gjuthuset togs ur stenbrott runt i skogarna kring Finspong. När masugnen revs så kom en stor del av stenmaterialet till utfyllnad till viadukten till Vångabron på Linköpingsvägen. Här gjöts Kanonerna direkt vid Masugnen tills år 1870, då ett nytt skälvständigt Kanongjuteri uppfördes. Masugnsdriften nedlades 1904.

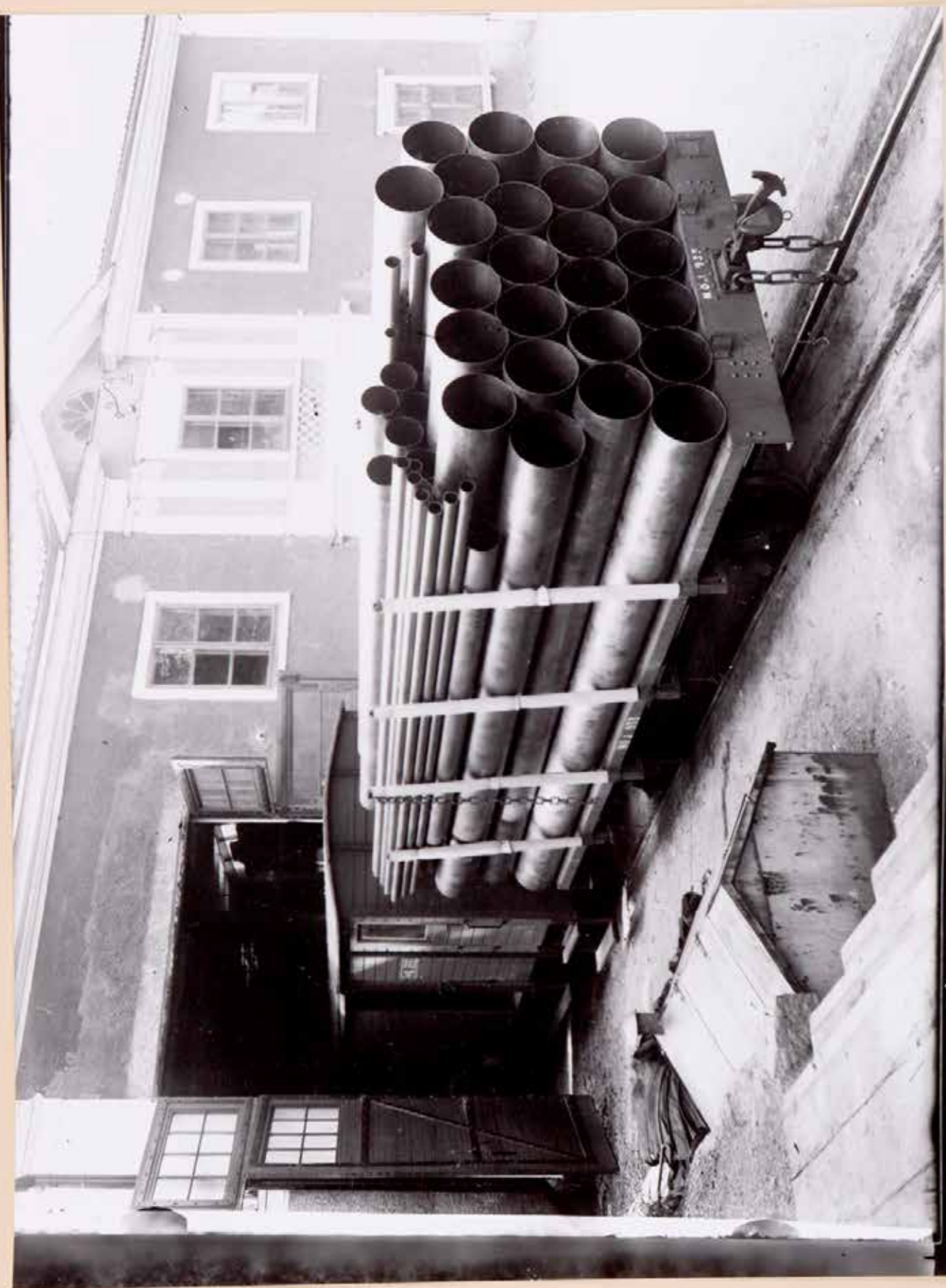
JERNVERKET med VALSVERK - MEKANISK VERKSTAD m.m. Foto C:a 1897 av Georg Dahl.
(text skrivet av Eric Larsson 1958) Till v.blev efter Metallens inträdande
Lagerlokal med lagerkontor och dess chef Eric Larsson "Lasse på lagret".

BRON MELLAN TRÅDDRAGET OCH LAGRET är 1925. Foto ur Gränges
fotoarkiv deponerat i V.L.A. Canonkopia 2.12.2019.

CHAUFFÖR AXEL PETTERSSON f. 1899 (Fadr. Portvakt Axel Rikard f. 1875 en av "Pelle-Pojkarna") med nya Scania-lastbilen med last till västerås 1931. Denna och 7 följande foto av Fotograf V. Boije.

JÄRNVÄGSTRANSPORT från Metallens Lagerbyggnad. Låga byggnaden till vänster var förråd för olja och bensen. OBS då trätappa upp till klockstapeln.

TÅGTRANSPRT AV RULLAR MED TRÅD FRÅN FINSPÅNGS METALLVERK. PÅ SPÅRET LAGERCHIEF ERIC LARSSON F.1892, samt VILLE SVEDBERG. Skynda vid loket till v.Stationskarlarna WERNER JÄRNSTRÖM f.1899 i Luleå, samt GERHARD ERLANDSSON f.1899 i Ekeby. Werner uppväxt i Kiruna där fadern var Lokförare på malm-banan. Hitkom från Kullerstad 1934, var en framstående mineralgeolog och framtog nya fyndigheter vid Kirunafälten, samt medverkade till volframsgruvans upptäckt vid Baggetorp i Tjällmo 1943; se bokskriften "Så minns vi gruvan i Baggetorp" utgiven av Tjällmo Hembygdsförening 2002. Werner av-led 19.2.1986. Spåren in till lagerlokalen revs i september 1961. (Lagerpersonal se Foto F-ng Pers. sid.24) Foto den 11:e November 1935, därför något mörkt.

METALLENS VERKSTADS- OCH PORTVAKTSINGÅNG Låga byggnaden till v.Tråddrageri och Kabelverkstad, såg-
es vara F-ngs äldsta teglade hus. Gaveln ovan tillhör Snickarverkstaden. Vid mannen "Kontoret 1705"
se nästa sida. Till h.gaveln till Norra Gatan 1 var tidigare rödmålat (se Flygfoto Ännen sid.7) var
tjänstemannabostad, tidigare bostad åt Mjölneren; bodde Eric Larsson med Föräldr. Här var inrymt
F-ngs 1:a Handelsbod 1858, flyttades upp till torgområdet i mitten av 1870-talet. Här på gaveln
syntes spår av ingången. (Om handeln se Ännen under Torg sid.74) Var på 1920-talet Ingrid Jönssons
Hattaffär som senare flyttades till torget. Denna byggnad revs på 1970-talet. På affischtaflan kan
läsas: "Tredje försvarslånet ... Sparobligationer". OBS kanonröret i hörnet nedtill.

Angående i texten "försvarslån", De s.k.Försvarslånen var fem Statliga obligationslån
som utgavs åren 1940-42 som inbringade 2,4 miljarder kronor, för att rusta upp det
Svenska försvaret under andra världskriget som då var kraftigt eftersatt.

KONTORSBYGGNADEN märkt "1705" Gamla Förvaltarebostaden. Här bodde i början av 1800-talet Direktör Carl Köhler, Konstgjutare Carl Mertens hade här sin bostad när han hitkom 1827, startade samma år Konstgjuteri i en tillbyggnad till Kapernaum, har bl.a.gjort de 6 ljuskronorna till Risinges nya Kyrka. Brukspatron Carl Ekman bodde här från 1849, vidare Skaffaren Skutenberg, Ciselör Weberg med flera. Blev ombyggt till nuvarande utseende 1885.

FYRA FOTON FRÅN TUBVERKET 2:a tillbyggnad i mitten av 1930-talet, taget från nuvarande Pressen. Till vänster Smedjans skorsten, tornet till Slottet skymtar, stora skorsten till glödgugnarna. Kolhuset och Luffarkammaren är åt höger, även G:a Tubverket mot Norra Gatan. Järnvägsspår till kolhuset. Upp till h.skyntar Högbyhusen. (Uppgifter av Per Forsberg 14.8.1999.)

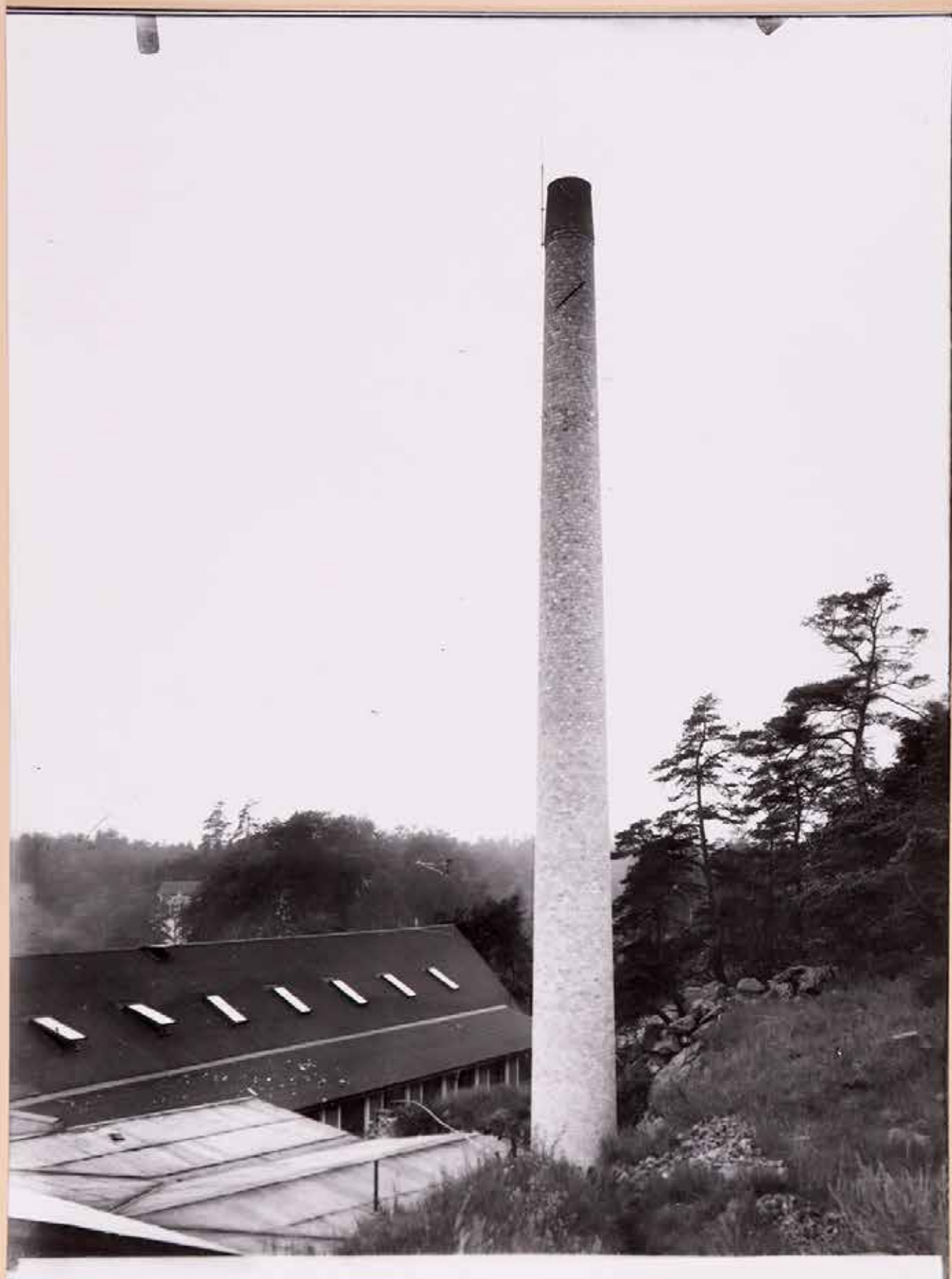
"KUSKBOSTADEN" till v. (se sid.33) Längst till h.upp "Westbergshuset" = "Vallonvillan" kvarstår än.
Till h.G:a Tubverket mot Norra Gatan. I mitten gaveln mot Mekaniska Verkstaden.

Gavel mot Mekaniska Verkstaden åt höger.
"Trädgårdsbäcken" rann här förr igenom.

Till höger gavel till G:a Tubverket mot Norra Gatan.

KALLVALSVERKET'S SKORSTEN numera nedriven, Kallvalsverket i den långa byggnaden med mörka taket. Det ljusa taket var över glödgugnarna. I bakgrunden till vänster synes Handelsföreningens lokal.

se även sid. 346

FINSPÅNGS LANTBRUKS ANLÄGGNINGAR taget från Slottsvägen på 1880-talet (Slottsmuren fanns ej då) var det största i Östergötland under sin storhetstid: Lantbruket nedlades 1939. Från v. Kuskbostad (se nästa sida) Oxladugård byggd 1781 revs södra delen April 1957, ljusa byggnaden bakom=Stallet revs i Jan.-Febr. 1961, till h. Koladugård byggd 1861, revs hösten 1961. På platsen byggdes Gränges Laboratorium som invigdes 5.9.1963 (tidigare varit inrymt från 1930 i f.d. Kvarnbyggnaden) Från den 1.3.1966 centrallaboratorium för Svenska Metallverken. 1976 tillbyggdes Nya Kontoret (Nyko) Se även Foto sidan 13 ned, foto före nybyggnaden 1976. Vacker vinterlandskapsbild! se Riksbygd 1989 sid 304.

KUSBOSTADEN i Kvarteret Kusken N:o 1, tillhörande Finspongs Lantbruk. Här bott bl.a. "Stall-Pelle" Pettersson-Tisell (se P-pärm) tills han köpte Villa Skogsro 1914. År 1900 hitkom från Fröberg Lotorp (där Kusk) Fodermarsk Anders August Andersson f. 1861 i Dushagen (se Foto Ämmen sid. 147 upp) Efter Tisell infl. Kusk Erik Bernhard Arwidsson f. 1887 i Regna; från 1923=Bilförare. Foto 1934. Nedrevs i April 1957.

STALLET rivet Jan.-Febr. 1961. OBS hästhuvudena som sitter ovan fönstren vid dörrarna, finnes bevarade på Bruksmuseet. Mannen till h. i v. ingången är Fodermarsk ALLAN BERTIL WALL f. 1901 i Ö. Wingåker, infl. till Kanalgatan 4 1934 från Sköldinge (bor 1938-39 i V. Lund Ölstad) Foto mitten av 1930-talet.

VILLA STENKULLEN i Kvarteret Kusken N:o 2, Överkuskens bostad, låg norrut från Stallet upp i backen. Kusken KARL GUSTAF SVENSSON f.1848 i Tjellmo hitkom från Ö.Eneby 1864 som Stalldräng (16 år) Gi.26.10.1872 med ANNA LOVISA JANSDOTTER f. 1839 i Stjernorp (ej barn) Efter 1872 skriven som Kusk; Hfl 1896-02: Kusk hos Brukspatr.Ekman. C:a 1905 f.d.Kusk, blev Brevbärare. Omtalad för att fört Dagbok om förhållanden från Brukstiden. Hu Anna Lovisa avled 15.8.1921, och Karl-Gustaf 5.10.1928; Ägde Stenkullen, övertogs av Metallen. 1926 bodde här Postiljon Ax.Em.Rylander f.1886 i Örtomta, 1926-28 Elektriker Seth Engberg, 1931 hitkom från Vallonvägen 18 Ing.Gunnar Bengtsson f.1886 i Nyed. Övre bild 1906 med Kusken Svensson och hu Anna Lovisa; nedre straxt före rivningen hösten 1966.

STENKULLEN

Överkusken Svenssons förpantning i Finspång

Stenkullen byggdes efter ett kontrakt av den 1 maj 1898 mellan Axel Ekman (för Styckebruket) och kusken C.G.Svensson. Kontraktet innebar i huvudsak följande.

Styckebruket upplät till Svensson ett markområde på Styckebrukets ägor om 1360 kvm. enligt en karta, upprättad 1898 av Joh. Karsberg. Området fick bebyggas med bostads- och uthus enligt Svenssons egen önskan efter av jordägaren bifallen plan. Fastigheten skulle bli en förpantning under kusken C.G.Svenssons och hans u Lovisa Johanssons livstid. Svensson skulle själv bekosta randet av hus och stängsel men skulle få det huvudsakliga 1alet av Styckebruket, som även skulle bekosta brandförsäkring av byggnaderna. I årlig avgäld för tomten skulle Svensson jordägaren varje den 31/12 erlägga $\frac{1}{2}$ öre per kvm., vilket gjorde kr. 6:80. Efter makarnas död skulle samtliga byggnader eventuella anläggningar på tomten tillfalla jordägaren utan bettning.

rigt innehöll kontraktet sedvanliga minutiösa bestämmelser förpantningsägarens skyldigheter, såsom att inte få hysa eller ut till någon utan jordägarens medgivande, att själva föra stilla och ordentligt levnassätt med ansvar också för eventuella hyresgäster, att inte tillåta sammankomster eller folksamlingar hos förpantningsägaren eller hans hyresgäster, som kunde ge oljud, osedlighet, förargelseväckande levnadssätt eller st vara störande för allmänheten och grannar, sådant var "varligen förbjudet" och betecknades som kontraktsbrott, som skulle leda till avhysning.

Agraf 13 i kontraktet är värd att citera:
"Angående rätta tolkningen af detta kontrakt få ej dragas för domstol, utan afgöras af en af tre personer bestående kommission så sammansatt: Förpantningshafvaren och jordegaren utse en ledamot i kompromissen och dessa begge utse den tredje. Underlåter någon af parterna att inom 14 dagar efter bevisligen erhållen uppmaning utse sin kompromissarie, eller de två kompromissarierna icke kunna enas om den tredje, utses den eller de ande af ortens kronofogde, som därom anmodas. Emot kompromiss utslag må intet vad anställas."

+ + + + +

Carl Gustaf Svensson, f 1848 5/4 i Tjällmo, d 1928 5/10 i Finspång, g 1872 26/10 m
Lovisa Jansdotter, f 1839 14/10 i Stjärnorp, d 1921 15/8 i Finspång.

Carl Gustaf Svensson kom till Finspång från Ö.Eneby 1864, 16 år gammal, som stalldräng vid lantbruket. Efter 8 tjänsteår blev han 25 år gammal - år 1872 befördrad till kusk och gifte sig på sten samma år.

Kusken vid ett bruk av Finspångs storlek, som skjutsade brukspatron och hans många och förnåma gäster, hade en viss status. Den 5 april 1898 fyllde Svensson 50 år och hade tjänat huset Ekman i 34 år. Kanske var det något av en 50-årspresent, när Axel Ekman den 1 maj undertecknade det kontrakt, som tillförsäkrade makarna Svensson en ständsmässig bostad under sin återstående livstid.

När Svensson uppnådde pensionsålder hade två nya industrier övertagit det gamla styckebruket, och dessa hade anskaffat var sin bil, så den gamle kusken fick uppleva nya trafikförhållanden. I 70-årsåldern provade han ett nytt yrke, han blev brevbärare i ett eller annat år.

1997 02 24 D. E.

80-åring.
den 5.4.1928

F. Överkusken C. G. Svensson,
Finspång.

Attio år fyller i morgon f. Överkusken C. G. Svensson, Finspång. Jubilaren är en av de Finspångsbör, som alla känner. Han tillhör den gamla Finspångsstammen och är en av Ekmanska tidens trojänare. Denna tids liv och leverne i samhället och bygden berättar den gamle med förkärlek om och denna tids läsare ha många gånger haft tillfälle läsa hans berättelser från den tiden. Tack vare sitt goda minne har han lyckats återge en hel del, som eljest skulle ha fallit i glömska.

Det är icke allom beskärt att som den gamle hedersmannen kunna se tillbaka på en arbetsdag, som medgivit att han kunnat bli trojänare på två håll. Efter att i 35 år ha varit brukspatron Carl Ekmans tjänst, har han nu senast intill detta års början i 30 år tjänstgjort som postbärare i samhället. Båda dessa tjänster har han fyllt med redbarhet och pliktfullhet. Nu njuter han sitt otium och kan fira sin 80-årsdag med obruten hälsa och vid god själslig välbefinnande. De många vännerna komma också att på bemärkelsedagen ägna honom varm hyllning.

GAMLA SLAKTERIBUTIKEN hörntomt Slottsvägen (till höger) uppfarten till Ramstorpsvägen (till vänster) På karta 1944 och 1951 är adressen Slottsvägen 10. Innehåll se text ned. Numera parkeringsplats. Canonkopia 31.8.2014.

VY UPP MOT MEJERIET i Mars 1967. Stora förändringar skedde här snart. Längst upp Butgården revs i Mars-Maj 1967, nedanför är Mejeriet uppbränt 16.10.1967, till v. Badhuset borta 10 dagar senare, bakom Badhuset till h. skymtar Slakteriet borta januari 1969, till h. om Mejeriet skymtar Kraftstationen. Till h. hörntomt Slottsvägen 5, uppbyggt i början av 1930 som Charkuteributik av Slaktare Arwidsson, var en tid lokal åt Metallens bostadsförvaltning, sist bostad och mottagning för doktor Gardar Gudjunsson. Revs våren 2005. AnjoLn 86.3.07

"KALK-SVENS" HUS närmast, i mitten Svinhuset, Stallet i bakgrunden.
Foto år 1939. (Kalk-Sven se Foto Ämnen sidan 70b - 71.)

TVÅ FOTON ur Essem-Nytt 1980 för att visa "då och nu" Laboratorium byggt 1963 på gamla Lantbrukskvarteret. Tillbyggnad Nyko klart för inflyttning December 1976. Se även sidan 31. Canonkopia 26 Oktober 2016.

FINSPONGS BADHUS byggt 1907, stängdes 28.1.1967. Revs, slogs ned med grävskopa den 26.10.1967. Nya simhallen öppnades 6.2.1967. Till h.Metallens Ungkarlsbarack.

FINSPONGS BADHUS år 1920. Vaktmästare ERIC ÖSTERBERG f.19.2.1863 (Fadr.Snickare Adolf Ö. i F-ng) Gi.10.10.1903 med MARIA KRISTINA FORSBERG f.1871 i Valbo. Hon anställdes 5.12.1907 som den 1:a Baderskan för en lön av 150:-/år och fri bostad och belysning. Den 10.6.1907 skrevs kontrakt med Byggmäst.Viktor Fors i Skärblackska om Badhusbyggnaden, kontraktssumman var 10,860:- Till h.synes "Täljboa" här arbetade bl.a.Snickaren Emil Svensson f.1866 i Ö.Ed som hitkom från Gamleby 1893 med sina senare kända söner. Täljboa revs i April 1956 och virket användes till en Barack vid hoppbackarna intill Grosvad, som nedbrann genom våldeld i mitten på 1980-talet.

FINSPONGS MEJERI startat av Carl Ekman 1881. Drevs av Finspångs Lantbruk till 1937, blev då andelsmejeri för att 1947 övergå till Mjölkcentralen. Nedlades den 1.7.1961 och all mjölk levererades därefter till Norrköping. Den nya uppfarten mot Ramstorp övergår nu platsen som öppnades för trafik i Dec.1969.

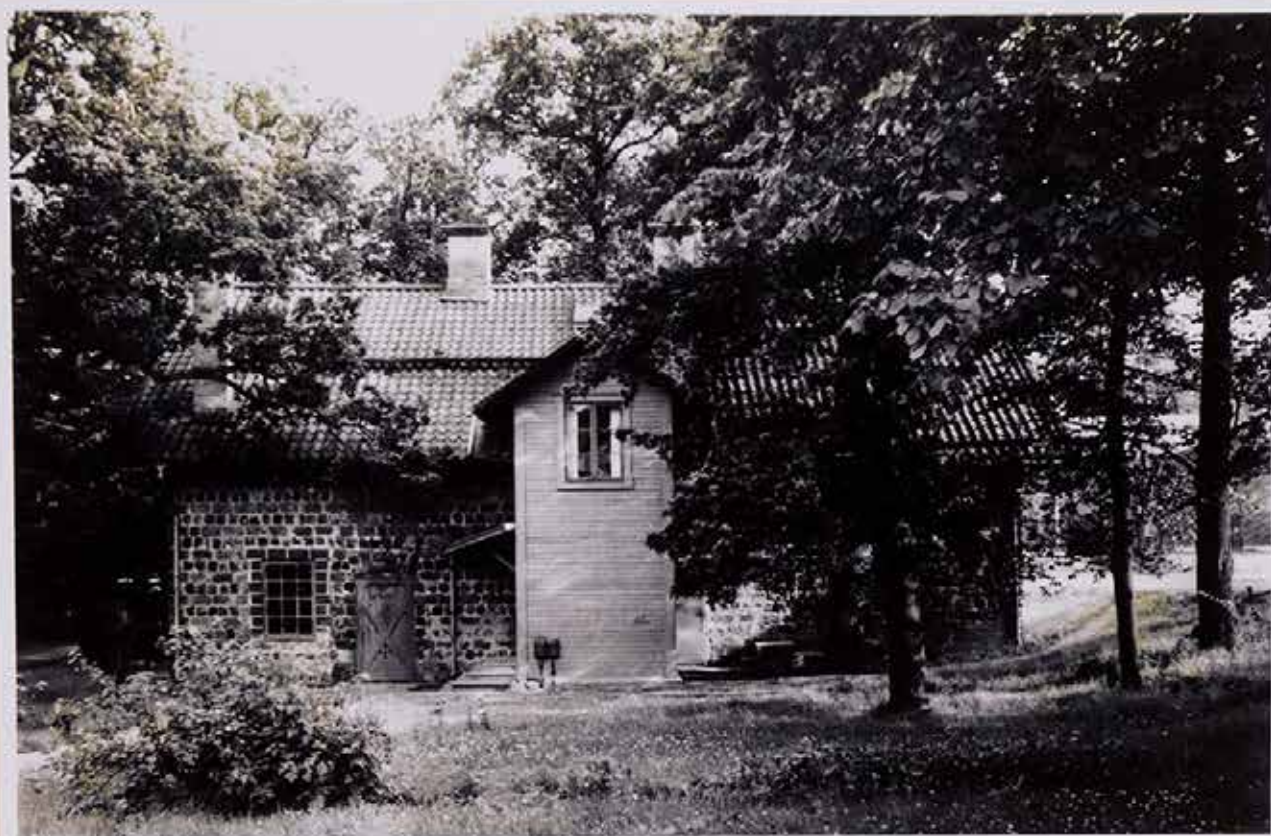

MJÖLKLEVERANS MED LASTBIL FRÅN MJÖLKBÖNDER. Mjölksmaskinist TORSTEN FREDRIKSSON tar emot. Föregående bild utleverans till Norrköping. Mejeribyggnaden förintades den 16.10.1967 genom att Brandkåren brände ned det som brandövning.

SELKAMMAREN TILLHÖRANDE FINSPONGS LANTBRUK. Var belägen bakom Stallet; läge se Ännen Flygfoto sidan 3, 4 samt 8. Nedrevs år 1970.

Ett nytt tidsenligt Slakthus uppfördes 1895 med salteri, rökeri och korvberedning slaktdjur från egendomen, men som även inköptes. Stod under kontroll av F-ngs veterinär=Almqvist. Låg i Kvarteret Kusken N:o 6, på samma sida Badhuset men närmare Mejeriet. Sedan Lantbruket upphört 1939 nedlades här verksamheten. Revs i Januari 1969. OBS Slaggsten. Se även Foto F-ng Pers.sid.52d ned, Ämnen sid.152.

LANTBRUKETS BYGGNADER i mitten; närmast Oxladugården, h.därom Kuskbostaden, taket skymtar till Koladugården, till v.Stallet. Vänster därom synes "Fogdens" hus. I förgrunden Norra Gatans byggnader med från v.N:o 5 Tjänstemannabostad bodde Förman Arvid Bjurman f.1882 i Haraker, infl.från Västerås 1915(hans Broder Karl bodde i "Wenströmshuset" utfl.till Västerås 1935) från Sjövik hitkom 1935 Lagerarb.Six-Nordqvist, som var den sistboende här. I mitten N:o 4(se sid.40)och till h.N:o 3 (se sid.43) Godståg passerar åt höger. Foto C:a 1920.

DEL AV BRUKET MED DE STORA TRÄDGÅRDSANLÄGGNINGARNA. Stora kolhuset dominerar. Trädgårdsmästare Anders Strömberg f.1754 i Huddinge hitkom 1788 och var verksam här i C:a 20 år; skrivits om honom: "han anlade den nuvarande Trädgården på en plats som bestod af grof tallskog ända ned till vägen". Östgöten 9.5.1894: F-ngs Trädgård, vilken arrenderas af Direktören Abbelin Norrviken, har återkommit under Patron Ekmans öfverinseende. När Metallen övertogs fabriksområdet 1913 övertog och arrenderade Trädgårdsmäst K.G.Jonsson(se F-ng Pers.sid.4b)trädgården, var då 7 TL stor. Foto 1914. (Se även Risingebygd 1988; intervju med Jonssons dotter Gertrud f.1908)

TRÄDGÅRDEN nedlagd 1926(där pressverket nu är)men övertogs av Metallverken, uppgiften hade Vedgårds-förman Alfred Qvarfordt.

NORRA GATAN N:o 7; "Nolavärsgatans förnämsta byggnad" (läge se Flygfoto Ämmen sid.7) Här bodde 1851-54 och 1856-61 Verkmästare Wilhelm Wenström, Fader till Jonas W.f.4.8.1855 i Hällefors. Bostad för Kanonkonstruktör norrmän Harald Thronsen som hitkom 1888 och här till sin pensionering 1909 då han flyttade till Norrköping. Bostad för Pastor Oscar Lindström, D.Juni 1891, 42 år Lungsot. Här öppnade Friherrinnan Flemming i april 1906 F-nga 1:a Hus-hållsskola som då drevs gratis åt 12 elever; ogifta arbetare på Bruket kunde då äta där för 1:-/dagen. Sista boende: Infl.1922 (Gi.s.å.) Kontorist John Edvin Ekström, utfl.1933 till Val-lonvägen 18; blev då Kamrer. Bokhållare A.E.H.Sjöberg infl.från N.Gatan 1 år 1934 (se Foto sid.118 upp) Ing.K.O.B.Burén infl.från Hellestad 1935. Bostadshuset var i December 1938 nyligen utrymt och klart för rivning. Foto C:a 1930.

NORRA GATAN N:o 4 "Grå Stugan" Här bott Trädgårdsmästare Abraham Kullman f.1779 i Skeptuna, hitkom från Adelsnäs Atvidaberg 1828. Planterade den vinstock i orangeriet som ännu bär frukt. Fick efter sin pensionering villan vid Lugnet uppbyggd åt sig, D.1.11.1883. Senare bott kända namn som Rytter, "Lommen" Gustafsson, Strid, från Vänga hitkom 1924 A.E.Hoffman (med Föräldr. till Storängstorpet C:a 1905) År 1967 var här avlösningsredovisning, kostnadsbokföring samt kontantförsäljning. Till höger skymtar "Röda Stugan" N.Gatan N:o 3. Foto C:a 1930.

Så, i ur som inte sammanhänger, men för att Jonas med andra ord skulle påstås förvänta spjunga
 i sig, för att inte säga mer. "Han har varit på ett stort antal höga och låga
 i sin familj och andra personer". (Sittande på ett ställe som inte var tillräckligt stort för honom
 som inte...)

TORSDAG 20 JULI 1995

FINSPÅNG

15

Uppfinnaren Wenström "den svenska Edison"

Finns det någon som inte har
 hört om Curt Anders-
 ström? Ja, han är en av de
 stora namn i vår historia. För honom
 var det ingen konst
 att redigera ut vad nämn-
 de Wenström var.

Han var trefasmo-
 toras uppfinnare, så-
 ger Curt utan att bli-
 ka.

Särskilt många uppfinnare
 har inte fötts i Finspång. Inge-
 njören Jonas Wenström är i
 alla fall en. Han har fått efter-
 namnet "Elektronikens fader".

eller "Den svenska Edison".
 Han såg dagens ljus 1855. Fa-
 dern var verkstadschef på Fin-
 spångs stålbruk. Jonas
 hann aldrig gå i skola i Fin-
 spång. Han var bara några år
 när familjen flyttade.

Det blev på andra platser
 han kom att utföra sin livs-
 gärning.

Efter fullbordade studier
 kom Jonas till Örebro. Det var
 där, i en gammal kvarn, som
 den då 26-årige unge mannen
 konstruerade en liten dyna-
 momaskin. Utseendet gjorde
 att den döptes till Skoldpad-
 dan.

På denna uppfinning vilar
 hela ASEA-koncernen.

Trefasssystemet

När ASEA flyttat till Väste-
 ras blev Jonas Wenström
 överingenjör. 1891 fick han
 patent på det så kallade tre-
 fasssystemet. Uppfinningen
 innebär att dörren öppnades
 för överföring av elektrisk
 energi över avsevärda av-
 stånd.

Det första kraftverket, en-
 ligt Wenströms trefasssystem,
 byggdes i Hallsjön 1893 och
 därifrån överfördes elström
 med en spänning av 9 500 volt

den 14 km långa vägen till
 gruvorten Grängesberg i Da-
 larna.

Liten och bräcklig

Wenström höll på med flera
 andra snällrika uppfinningar,
 men de hann aldrig fullbor-
 das. 1893, bara 38 år gammal,
 avled han. Jonas Wenström
 var stark och klipsk i huvu-
 det, men kroppen var svag och
 hälsan bräcklig. Även som
 vuxen var han kort till växten
 och fick sitta på kuddar eller
 stå på knä på stolen för att
 kunna nå upp till bordet och
 skriva.

Hans väg ligger i Finspångs
 centrum och går mellan
 Bergslagsvägen och Vallonvä-
 gen. Vägen har varit, och är
 än i dag, en affärsgata. På
 1950-talet var kommunens
 namnkommitte och kommu-
 nalfullmäktige oense om vad
 vägen exakt skulle heta. En
 mindre kamp uppstod. Full-
 mäktiges åsikt segrade och
 därför heter vägen Jonas
 Wenströms väg. A-H Anders-
 sons Radio och TV grundades
 1935 av farfadern till nuva-
 rande ägaren, Curt Anders-
 son. Numera finns firman på
 Jonas Wenströms väg 4, men

i åtskilliga år lög den på ap-
 dra sidan gatan med nummer
 3 som adress.
 I det huset, där Telles ram-
 horna residerar i källaren,
 föddes Curt. Fastigheten
 byggdes 1906 och har tjänat
 som hotell, kommunalhus, af-
 färs- och bostadshus. 1936
 brann det i huset, men ska-
 dorna blev inte så omfattan-
 de.

Curt Andersson kan berätta
 både om Jonas Wenström och
 om hans väg. Curt har läst på
 sin historia.

NILSÖVE MAGNUSSON
 TITTI OLOVSSON (foto)

Ingenjör Jonas Wenström.
 Född 4.8.1855 i Hallsjön.

k uppfinnare. Jonas Wenström uppfann dyna-
 momaskinen och trefasssystemet. Han hade brist på pengar

I Norra Gatan N:o 6 till höger ävan kallat "Trädgårdsmästarebostaden" efter Trädgårdsmäst.Karl Gustaf Jonsson f.1868 i Öved Skåne som hitkom från Jönköping 1904 och utfl.till Villa Rosendal 1925 (se Foto F-ng Pers.sid.4b upp) Hitkom från Blek-torpet 1904 Statkarl Anders Peter Rosell D.21.6.1917. Jonsson bodde i bortre delen.

TVA FOTON FRÅN VARDERA HÄLLET om N.Gatan N:o 7; Schaktning pågår till grund för nytt Aluminiumverk. Nedre bild i mitten Snickarverkstad, höger därom Kolhus. Övre bild i mitten N.Gatan 8 "Baracken" bott bl.a.Vedgårdsförman Alfred Qvarfordt utfl.till Sjövik 1942. Till h.N.Gatan N:o 6. Järnvägsspåret leder in till en flistugg som kördes av "Arvid Humla". Foto C:a 1936. Foto på Alfred Qvarfordt och "Arvid Humla" se Foto Finspong Personalia sidan 63 ned.

ÖVERMONTÖR FREDRIKSSONS VILLA vid Myrkärret, byggt efter 1918. Infl.från Grängesberg 1908 som Montör Johan August Fredriksson f.1882 i Norrbärke; Gi.s.å.med Edla Vilhelmina f.1884 i Nås. Hitkom från Grängesberg 1918 Svåger Montör Harald Emanuel Falk f.1891 i Hällefors, Gi.7.9.1919 med Tekla Evelina f.1890 i Norrbärke; de bodde i övervåning. (Montör Fredriksson se Foto F-ng Pers.sid.65 upp) Två tjänstemannabostäder byggda efter samma ritning (bara de två) denna och "Vallonvillan" Vallonvägen 20. Hade adress Norra Gatan 14, i Kvarteret Kusken N:o 8; egendomligt eftersom läget är långt från N.Gatan. Längst bort till h.Brunnshuset, samt kalllager för Metallen. Foto öde 1957.

Övermontör Fredrikssons Villa sedd från Myrkärret; Foto från 1920-talets början. Villan revs i November 1957. Lilla huset flyttades som Kiosk vid Doversundsbron.

NORRA GATAN

Kontoret Tubbingaun samma nummer som adress

Dahlqvists Dagbok 6.2.1911: Alla statuer måste flytta från Ugglebo till Norra Gatan och byta med dem som bor där.

1. G: a Mjölnebsteden. Skolkon från Åby 1902 Kvinnvärdare Karl Axel Larsson f. 1862; Tönnvalla, Ährling 1919, D. 13, i. 1923; Kvinnors Huset.
Son Eric f. 28.10.1892 i Åby; se 6.
Infl. från N. ug 1915 Bokhållare Axel Einar Slugo Sjöberg, till 7. 1934

2. "Kontoret". Bokhållare Lantbruket Ernst Eriell 1898. Sjöberg, infl. Dinglerna 1922.
utfl. till Villa Stenhamra 1926 - Förvaltare

3. "Böda Sluga". Gjerdvärdare Frans Dahlqvist här 1911-17.
Infl. från Rosenlund Lötorp 1904 Albert Rosen 5.10.1872; Lötorp; Paparator; 1917-25 -
Verksamhets N. Gatan 3. utfl. 1934 äger Valström 5 (byggd 1928)

Postvärd f. d. Valström. Per August Samuelsson 1852; Skjerno, G: 14.12.1875
den Emilia Karolina Nilsson 16.12.1849 dis. (Fader hem Eg Nils Peter Larsson i Rosenlund)
Till F. ug 1888 fr. Narselsberg, utfl. till S: t Löss 1931. Foto F. ug Pers 48b med.

4. "Går Sluga". Infl. från Gammlarstorp 1893 Skothall Anders Gustaf Gustafsson - Skid
f. 1868; Gårbo, G: 23.12.1892 den Augusta Matilda Persdotter 13.4.1875 Skidstad
Foto F. ug Pers sid 47 med, 52-52a. Minnen 64a upp. Han D. 20.7.1934

Infl. från Rinkarby 1892 Skothall Karl Erik Bytters f. 1866; Rinkarby; se Bilaga Foto
F. ug Pers sid 4b.

Infl. fr Skjerno 1907; Skothall Axel Gottfrid Gustafsson f. 1880; Regna, G: 9.11.1902
den Anna Charlotta Karlsdotter 12.7.1875 dis (se Skidstad) Föräld. till "Lommen"
Foto F. ug Pers 52-52a

Infl. från Sjömansäng 1914; Skothall Karl August Andersson f. 12.6.1864; dis. (son till
Anders Persson "Deär. Amnerä"; se L: a Hagelund) G: 27.12.1885. den Anna Lovisa f. 1863; Regna
6 Barn, son Oscar f. 1890; Regna; "Sven" Svanne på Skid

5. Tidigare Tjanslemannabostad. Infl. Vinga 1924 Skothall Axel Emanuel Skjerno 1888;
Skjerno (bott som barn i Skjerno) Foto Minnen 149.

Infl. Västervik 1915 Förman Axel Björman 1882; Skaraker (Breda; 1)

Infl. från Lilljön 3 1935 Lagersab. Sieten Nordqvist son Bo
den infl. Karlhamm 1934

Trädgårdsmästarbostaden. Infl. från Hånsida församlingens län 1904: Trädgårdsmäst Karl Gustaf Jonsson f. 1868 i Övedskåne. Anslutning 9.3.1925. S.ä utfl till Hög Villä Rosendal.
Infl. Blekinge 1904: Stathåll Anders Peter Rosell f. 1850 i Skultuna, D. 21.6.1917
Dotter Sigrid Regina f. 7.9.1890 i F. ug G: 1920 med Klas Gustaf Larsson f. 1896 i Ljusdal f.ä. son Per Alvar Eörster f. 14.10.1912 Foto F. ug Pers. sid 52.
Lagerchef 1916 Eric Larsson son från L. utfl. vid G: 1925 till Becksgården 2.
Eartbok 1931-35 Metallarb. D. G. Rosell, Nyggen infl.

"Weusthönkaret" Infl. Västman 1915 förmann Karl Björman f. 1870 i Ramnäs, utfl till Västman 1935.
Infl. vid G: 1922 från Förelärlä Linderberg Ringstam: Kontorist John Edvin Ekström f. 1895 G: 23.9.1922 med Ida Helena 23.11.1896 dotter till Riksdagsmannen i Elmlöv f.ä. Foto F. ug Pers. sid 38 utfl. 1933 till Becksgården 7. (Län D. 22.8.1973)
Bokhållare A. E. H. Sjöberg infl. 1934 h. L. (~~se Foto F. ug Pers. sid 118 uppl~~)
Infl. från Skellefteå 1935 Ing. K. O. B. Beren
" " Norge 1933: Fotograf Mikael Ö. emul, utfl. 1939

"Baracken" Kvinnarb. Frans Zöll (se Foto sid 43 uppl)
Valräde, senare förmann Västmanland Alfred Danielson f. 1881 i Bir. dot Mia f. 1916 G: Fotograf Ö. emul
Alfred utfl 1942 till Hög Villä i Sjörik G. Foto Alfred F. ug Pers. sid 26a
Infl. vid G: 1924 Klippare Axel Danielson f. 1890 Norrbotten G: 19.4.1924 till Lilla Linder f. 1902 från Linderås Blekinge
Infl. från Mellåra 1904 Gjutare Konrad Leonard Skellgerint f. 1864 st. Mellåra G: 1.8.1886, fru Anna Fredrika f. 1866 i Floda. Foto F. ug Pers. sid 12 med

8.2. SEÖr N. G. a t a n 13 i K A.
Marvart, Gustaf. Adelf. Karlsson (se P-järn) D. 1927 Århus 1.3.1930, Foto F. ug Pers. 48b-49
infl. vid G: 1918 Murare Erik Daniel Ljungström f. 1890 Skaraborg (Senare i Metallarb. Paulus Bergström-
vagen 36) Foto F. ug Pers. sid 47 med
Valräde Karl Johan Pettersson 23.9.1858 (Fader Beckström. Peter Nilsson i F. ug) G: 4.5.1885
fru Johanna Matilda Persdotter 13.1.1864 (dotter till Karl. Kuchton)
(Sonson Valräde Karl Gerhard Pettersson f. 27.6.1886 Bor Bunnys lund 7)
Gjutariarb. Hugo Zöll (son från 8) G: 1925. Ögyst egen Villä Lavetten G 1933
Infl. från Skedevi 1892 Valräde Karl Robert Österberg 1862 i Skedevi, son Karl Leonard 1886 i Skedevi; son Georg 1903 i s.
" Mellåra 10 i Konrum

Metallarb. Otto Erik Lantz 1872 i Ljung, infl. från Ljung 1915. Blind på ena ögat - Hög i Skellefteå 20.9.1895 fru Matilda Maria Jansson f. 30.8.1872 i Fugen, son Karl Erik f. 23.11.1893, Orskar Georg Gunnar 20.1.1898, Martin Vilhelm Mauritz 17.6.1903, Ingvar Rensvik Velter 18.2.1906
(Lantz Bröder: Orskar Vilhelm 1878 i Ljung till Eidlands Torstorp 1905, Gustaf Edvard Kron 1868 i Ljung; döggen i Tjäderstorp 1887-1897)
Vid G: 30.9.1916: Järnarb. Axel David Forsberg 28.6.1891 i Slansäter Torstorp, fru Maria Kristina Josefina Andersson 13.4.1896 i V. Näset Torstorp, dot Signe Margot Karlina 28.8.1918, Anna Gustä Linnea 30.6.1921, Fam till Stel Ö. Klubbhuvudvagen 2 1925 Foto Axel Annen sid 101 uppl

Forts.

Född till förgämlig: skärul Hfl 1917-25

- 9 Forts. Till F-ug från Överöth 1894 jemväl. Alfrid Jönsson-Forsberg 1864 i Hållsted
(Sonska Rommängen) 6; 2.11.1889 till Johanna Metilda Eriksholm 1869 i H
Søn Karl Henning 2.4.1890, Till Arvid Emanuel Axel David 28.6.1891, Søn Simon 17.6.1896
dot Anna Emilie 1.7.1908 6; Ekholm D. 13.4.2006

Eul. Fastlagsbo 1936-39:

Norr Galen 9 i kvartel Beumskurest 1

" 10 " " " 2

" 11 " " " 3

" 12 " " " 4

Gränges vill riva Röda Stugan — men Christer Öjring skeptisk

FINSPÅNG (Folkbladet)

— Vi känner inget stort kulturellt ansvar för Röda Stugan. Det finns så många andra gamla hus inom Gränges industriområde som vi prioriterar högre och verkliga vårdar och värnar om.

Det säger chefen Sören Lundell vid Gränges Industriservice, som förvaltar alla fastigheter inom Gränges och som nu vill riva Röda Stugan, där bland annat författarinnan Moa Martinson haft sin bostad, vilket Folkbladet berättade om igår.

— Det där med Moa Martinson hade jag i och för sig ingen aning om och alltså inte heller hur länge hon eventuellt bott i huset, säger Sören Lundell. Men det ändrar nog inte vår grundinställning att vi vill riva huset och det är av flera anledningar.

Står i vägen

— Dels står det i vägen inne på industriområdet och dels har vi inget behov av lokalerna. Och att i det läget kosta på en renoivering av det slitna huset, anser vi inte befogat.

Har ni redan tagit beslutet om rivning?

— Nej, vi har än så länge bara

funderingar. Innan vi tar definitivt beslut kommer vi givetvis att höra oss för med Finspångs kommun och eventuellt andra instanser, så att vi får klartecken för rivningen och att det sker i samförstånd, säger Sören Lundell.

Skeptisk

Men Christer Öjring från Finspångs kommun och även länantikvarien Bengt Hagers "förlängda arm" i Finspång, är mycket skeptisk till förslaget att riva Röda Stugan.

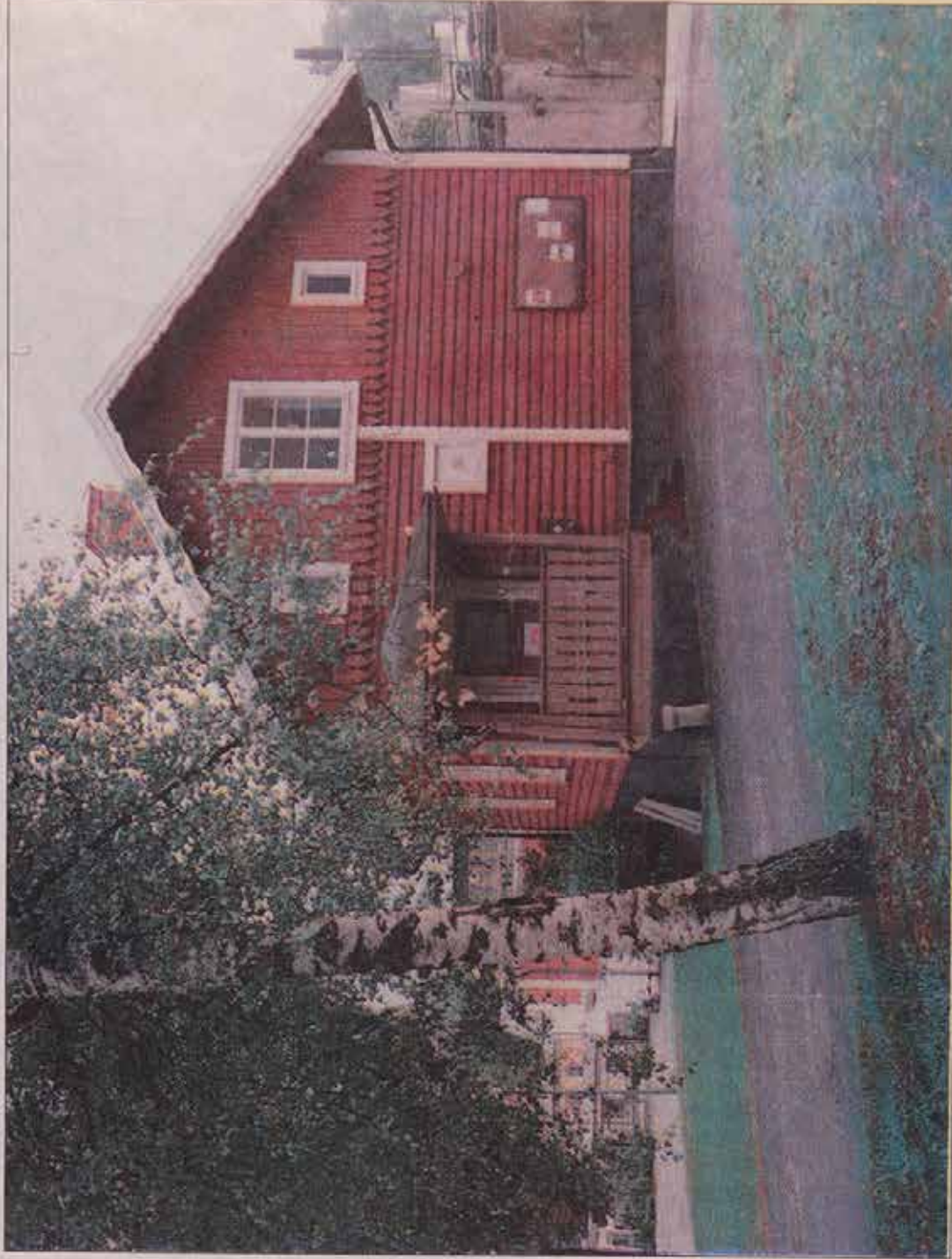
— Den är sista resten av bebyggelsen längs "Nolavärgatan" och alla dess arbetarbostäder. Dessutom ligger den inom ett industriområde med kulturellt riksintresse för kulturmiljövård, säger Christer Öjring.

På länsnivå

— Så milt sagt tycker jag det är synd om Gränges river huset. Och jag anser definitivt att det bör till en diskussion på länsnivå, innan Gränges tar något eventuellt rivningsbeslut. Så stort är intresset för den här unika bruksmiljön.

Folkbladet sökte även länssantikvarie Bengt Häger själv för en kommentar, men han var inte anträffbar igår.

SÖREN BOSTRÖM

Rivningshotad. Röda stugan är den sista resten kvar av bostäderna längs "Nolavärgatan" inne på Gränges i Finspång. Nu vill Gränges jämna huset med marken.

Foto: TITTI LOVSSON

Ska rivas. Igår flyttade verkstadsklubben på Gränges ut ur Röda stugan, som nu ska rivas.

Foto: TITTI OLOVSSON

Nu river Gränges den "Röda stugan"

FINSPÅNG (Folkbladet)
Nu är snart Röda stugan på Gränges ett minne blott. Det gamla bostadshuset inne på industriområdet står nu tom, sedan verkstadsklubben igår flyttat ut ur huset.

– Vi har ingen användning av huset och det är i dåligt skick, så nu väntar rivning, berättar informationsansva-

rige Arne Hultqvist på Gränges.

Röda stugan är den sista resten av gamla Nolavärgatan, som förr var kantad med bostadshus. Huset härrör sig från 1800-talet och ansågs ett tag ha varit författarinnan Mea Martinssons hem under en period.

– Men så var det inte och huset är inte heller k-märkt. Därför får det nu skatta åt förgängelsen, fastslår Arne Hultqvist som själv föreviga-

de det gamla huset igår med sin kamera, för Gränges eget arkiv.

Vad händer med marken där Röda stugan nu står?

– Tja, det blir väl troligen grönområde, precis som det blev efter flerfamiljshuset Grå stugan, som stod precis bredvid och som revs för många år sedan, säger Arne Hultqvist. Någon annan nytta av den här marken lär inte Gränges ha.

SÖREN BOSTRÖM

NORRA GATAN N:o 8 "BARACKEN"; enligt Ragnar Zäll f.1915 var huset nedmonterat och använt som utställningsbarack vid Stockholmsutställningen 1897, och sedan åter uppfört här. Har varit Besiktningsrum och bostad åt kanalbyggarna runt 1900. Längst till h.Mjölnare FRANS ZÄLL f.1865 i Kvillinge, med dotter HULDA f.1901. Sedan Kvarnarb.TORE PETTERSSON f.1860 i Viby med hustru AMANDA LOVISA NYLIN f.1862 i Hardemo och dotter LISA f.29.11.1902 (intill Hulda) Gi.1946 med Torsten Bagge. Från vänster: Arb.AXEL JOHANSSON f.1880 i Gökbäcken ("Fä-Axel") med hustru ELIN MARIA f.1886 i Åtvid, son NILS f.30.5.1908 ("Fäskogs-Nisse"); I mitten Kvarnarb.JOEL JOELSSON f.1863 i Hellestad (D.18.10.1911, Lunginfl.) med hustru GUSTAVA HELENA f.1858 i Ukna med dotter BIRGITTA MARIA HELENA f.18.8.1906 (Gi.Olin) Zäll se Foto F-ng Pers. sid.52a, Joelsson o Pettersson D:o sid.25, "Fä-Axel" D:o sid.53 upp och Bilaga till sid. 97 F-ng Allmänt. Till h.hus som tillhörde Vedgården. 8:an revs April 1967. Foto 1911.

NORRA GATAN N:o 3 "Röda Stugan" låg närmast Kontoret "1705". Varit Underverkmästarebostad. Frans Dahlqvist i Dagbok 2.2.1911: "flytta vi från Kanalen 1 till vår bostad Norra Gatan 3. Vi åka över Myrkärret" (utfl.till Södermalm 1917) Vid vita brådan hans hustru TILDA RINGDAHL f.1864 i Ö.Eneby, Gi.1892 med Frans; armen på dotter EVA f.1905, sedan ANNA f.1908 (Gi.30.3.1929 med Ivar Kalmelid) son RUDOLF ("Rulle") f.1903 samt ELLEN f.1900. På trappan dotter KARIN f.1896. Bredvid henne KLAS KABERG f.1891, och längst till höger hans Farbroder HELGE KABERG f.1877. (Kåberg se även Foto F-ng Pers.sid.11 o 14, Ännen sid.23 o 63. Dahlqvist se Foto F-ng Pers.sid.44 och a-b) Senare här Verkmästare Albert Rosén och Portvakt Per August Samuelsson utfl.till S:t Lars 1931. 1967 var här Kontor för skrivcentral och Byggnadsavdelning. Sista tiden fackföreningslokal. Revs trots starka protester i Juni 1995 som det sista kvarvarande huset på "Nolavärsgrata". OBS järnvägsspåret som gick så nära detta och övriga hus efter gatan. Foto C:a 1911-12.

BRUKSGÅRDEN 1960-talsvykort, foto Öijerud. Till vänster f.d. Verkmästarebostad, senare f.d. Messingkammararen. Se text nedan. Canonkopia 6.7.2014.

BRUKSGÅRDEN ÅT TRÄDGÅRDSSIDAN. Var Disponentbostad åt Carl Ekmans son Karl Johan f.19.6.1852, D.12.7.1882 Lungsot som då var skriven som Disponent. Blev då Bruksförvaltare Magnus Hjalmar Höjer f.1832 i Stockholm, som infl.från Lofta 1876, nu upphöjd till Disponent. (Förvaltare tidigare: från Kila 1857: Carl Johan Mosén f.1810 i Ö.Eneby, utfl.till Stockholm 1861; från Norge 1865: Axel Robert Lindblad f.1830 i Stockholm, utfl.till Tuna 1873) Disp.Höjer utfl.till Stockholm 1893 (hos honom var Augusta Österberg Piga 1887-89) Disponent blev nu Axel Ekman f.1869 blev då av honom tillbyggt på sommaren 1896 åt strömsidan, flyttade till Mo Gård 1904. Här bodde 1902-04 Kapten Lennart von Mentzer var Disponent för Artilleriverkstäderna, därefter av Disponenten för Stens Bruk Kristoffer Hult till 1909. Efter 1913 blev huset inrett till representationsvåning och klubbrum för Metallens tjänstemän och blev då kallat Bruksgården. Till v.skymtar huset som var Postlokal till 1905; första Postlokal i F-ng 1870 var dock i detta hus. Foto av vykort Förlag Alf.Lundbergs Bokhandel F-ng. (se även Foto F-ng Personalia sidan 42)

VY ÖVER DELAR AV BRUKSANLÄGGNINGARNA MOT ÖSTER. I förgrunden "Kalk-Svens" hus, Mejeriet och Kraftstationen* färdig 1903, långa taket till Artilleriverkstäderna byggt 1902-03, till h.Uppsättningshus och Kontorsbyggnad, åt vänster vid skorsten Angcentral. Nuvarande Artillerivägen till vänster. Från Vykort utgivet av Förlag F-ngs Handelsförening, skrivet 15.3.1909, således Foto före 1909.

* se sid. 18a upp, 49

GAMLA RAMSTORPSVÄGENS UPPFART från Slottsvägen. Till h."Kalk-Svens" hus(se Ännen sid.71)revs i April 1967. Huset i mitten var Lantbrukets svinhus sedan Slaktare Arwidssons stall. Senare Lantbrukets Stall för 8 hästar. Sades vara mycket välordnat. Foto C:a 1960.

NYBYGGNAD INOM METALLENS OMRÅDE 1946. Balken tillhör stomme till nya Valsverket. Till h.g:a Kolhuset; gjorts Murbruk. Där startade 1931-32 på experimentstadiet den första gjutningen av aluminium i Finspong. Revs Januari 1954 för att ge plats åt nya Aluminiumgjuteriet. I mitten Slottet, Kontoret "1705" och Kvarnen; var Laboratorium 1930-63. (G:a Kolhuset se även Foto Ämnen Flygbild sid.4, 5 och 7)

GAMLA DAGSVERKSSTUGAN byggd se årtal "1755". Sägdes bött Dalkarlar när Hällestad- bron byggdes 1776. Innehöll en tid Metallverkens arkiv intill dess att genom Eric Larssons samlade här invigdes Bruksmuseet hösten 1951 som han förestod i många år. Emblemerna på muren se text Foto Ämnen sidan 89. Foto i September 1959.

VÄLKÄND GÅNGSTIG ned i backen mot Bruksområdet från Klockstapeln. Vykort skrevet på stenografi(!) till Fröken Ingeborg Berggren Engelbert Grangårde. Poststämplat Finspong 20.7.1910. Vykort förlag Finspongs Handelsförening.

Finspong (Brukskontor) d. 8.1.03. Håra Gunhilda!
 Hjärtligt tack för ditt brev! Ansländer till Linköping
 John Fröberg, Finspong. Hålsningar! - blen.

SAMMA VY NEDANFÖR GÅNGSTIGEN I BACKEN; till vänster lagerlokaler, längst bort Kontor, tidigare Förvaltarbostad (se Foto sid.15 upp) till höger gaveln till Kvarnen och hitom nedfarten till Slottet. OBS på bron Mamma med sina 2 barn, och till vänster mannarna som alla tittar intresserade mot fotografen! Brefkort till Fröken Gunhild Jansson Djurgårdsgatan 1 Linköping. Poststämplat 9.1.1903. John Fröbergs Vykort 1902 N:o 3942. Båda vykorterna denna sida från Inge Magnussons Vykortssamling, Canonkopior 10.2.2022.

STAL:s VERKSTÄDER sådana de befunnos straxt efter övertagandet 1913. Långa Verkstadsbyggnaden är f.d. Artilleriwerkstaden byggd 1902-03. Taket längst till h. tillhör Snickeriwerkstaden, till v. Kraftstationen och längst till v. synes "Ugglebo". Byggnaden närmast till höger Verkstadsport och Verkstadskontor.

TVÅ FOTON FRÅN KRAFTSTATIONEN med kanalsutflöde byggt 1903 för Stens Bruk. Över synes Arbetarbostaden Butgården, till höger Kanonverkstaden byggt 1902-03. Skörstenen tillhörde senare tid byggd ångcentral. Nedre foto Brefkort till Lärarinnan Ester Andersson Rumma Gamleby, poststämpel oläslig, till Kära Syster från Agda. Kraftstationen se även sid.18a upp, 45 upp. Canonkopia 10.8.2019, I.M:s.

Elektr. Kraftstationen. Finspong.

Kopior båda

STAL:s GAMLA KONTORSBYGGNING med verkstadsportingången åt vänster, och konkorsingången åt höger. Ursprungligen byggt 1903 av då nybildade AB Nordiska Artilleri-
 verkstäderna, tillbyggdes och utvidgades efter STAL:s etablering 1913. Revs för
 De Geersverkstadens nybyggnad i januari 1944. Mannen är HARRY EK f.22.12.1900,
 avled 10 januari 1929 i lungsot. Foto C:a 1925.

Kopior båda

Kanalbron med gamla kontorsbyggningen.

Norrköping 1120-22.
Se även F-18 Pers. bild 50049

KONTORSHUSET foto före 1913. Fönstren ovan Verkstadsingången tillhörde Portvaktsbostaden. Där bodde Moa Martinsson som barn med sin Moder och Styvfader som arbetat på Kanalbygget och blev därefter Portvakt, Modern skötte telefonväxeln och hade hand om städningen av Kontorslokalerna. Kom från Fridenlund Gullerstorp Nov.1903: Portvakt Karl Alfred Karlsson f.1872 i Norrköping, Gi.11.3.1896 med Kristina Swartz f.1871 i Vårdsnäs; he:s dot Helga Maria (Moa) f.2.11.1890 i Vårdsnäs. Moa utfl.till Kuddby 1905 och Moder och Styvfader till Ö.Eneby Oktober 1906.

TILLBYGGNAD för ångcentral-kraftstation-smedja byggdes 1917-18. Total ombyggnad av port- och kontorsdelen har skett efter STAL:s övertagande 1913. *Canan 5.7.14*

VYKORT adresserat till Herr G.A.Nilsson Karlsby på 91-årsdagen, från Birger och Gunhild Gustafsson med barn Torsten och Annie. Skrivet efter 1929 då Fam. hitkom från Aseda, men före Dec.1937 då Gunhild avled. Jan.A.kopia 23.10.-13.

JÄRNVÄGSINFARTEN TILL STAL:s FABRIKSOMRÅDE Foto 1928 av Kemigraf Axel Johansson som hade sin Kemigrafanstalt inhyrd på Stals område 1923-39. Fotot även i Pärms Ämmen sid.91 Järnväg, se utförlig text där.

DEL AV STAL:s anläggningar sett från g:a fotbollsplan vid Östermalmsvägen. Till v.lok-stall och montageverkstad, i mitten rörverkstad på nedervåning, på övre hade Kemigraf Axel Johansson F-ngs Kemigrafiska anstalt 1923 till det upphörde 1939. Stal ville riva för ny bebyggelse, men ej fått tillstånd. I nov.1955 var här en stor Civilförsvarsövning och skulle bränna ned byggnaden som då var ett gammalt förråd.En mindre byggnad intill ingick ej i övningen men tändes på av Nicolin så att den nedbrann. Foto före 1928 då nya idrottsplatsen vid Bergslagsvägen blev färdig. Här står nu Lavalverkstaden färdig 1964. (Potot även i Ännen sidan 112h = fotbollsbilder)

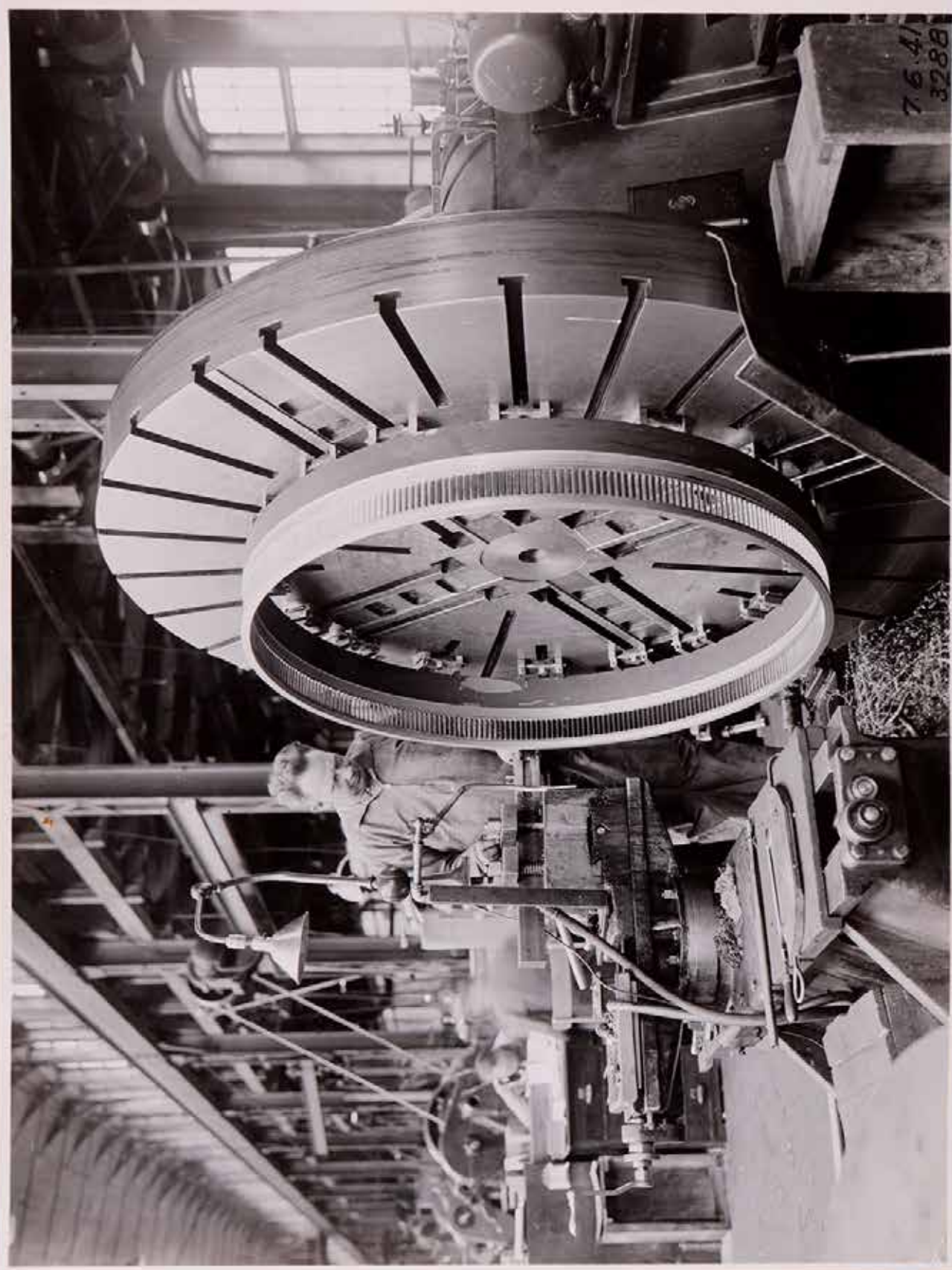
STAL:s VERKSTÄDER på 1930-talet. Lokstallet i mitten, ljusa byggnaden till v. Modellförrådet byggt C:a 1930 av Snickarförman Rikard Eriksson av korrugerad plåt på sin fritid; längst till v.skyttar Modellverkstaden byggd 1921-22. Till h.Kanalgalatan 8 och "Sjugavelshuset". I förgrunden timmerlastplats.(Se även Ännen sid.4)

STAL:s DIREKTÖRSVILLA "KULLEN" färdig 1915. Obebodd sedan 2003, sedan använd som representation utbjuden till salu 2013. Följande Direktörer bebott villan: först Ivar Hahne, 1919 Georg Leire, 1941 David Lindblom, 1955 Curt Nicolin, 1961 Ivar Ljung, 1968 Carl Larsson, 1981 Göran Lundberg, 1988 Bengt Ljung, 1990 Lars Vågman, 1992 och 1998-03 Lars Josefsson samt Leif Nilsson 1993-98. Canon 2.5.2014.

VILLA KULLEN sett från sjösidan. Till höger skimtar Handelshuset (se foto F-ng Allm. sidan 127) Sålles Januari 2000 av Fastighets AB Malmaberg i Västerås till ABB Stal för 1,700,000:- Sålts av Siemens till Tommy Robert Andersson i april 2014 för 3,610,000:- Originalfoto troligen från 1950-talet.

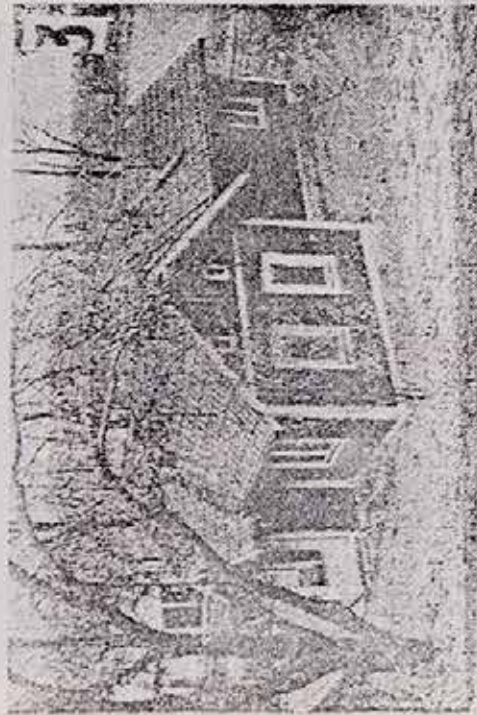

RINGSVARVARE EUGEN GUSTAVSSON f. 15.9.1891 i Ängen Ramstorp. Fadr. Johan Gustavsson "Kalle i Änga". Eugén började på Bruket 1904 som Springpojke, till STAL vid bildandet 1913 och blev Ringsvarvare, till sin pensionering 1958. Bodde Labyrinten 6 Nedre Klubbhusvägen. Avled påskdagen 30.3.1975. Foto enligt märkning i nedre högra hörnet 7.6.1941. Se även Foton i Finspong Personalia sidan 99 - 101, samt Ännen Musikfoton.

TVÅ VYKORTSFOTON vid Bruksgatan tagna från nordväst. Närmaste huset yngst i raden byggt 1815 kallades "Höga Trappa" närmaste sedan "Låga Trappa". I "Höga Trappa" hade Handelsbanken sitt kontor på 1970-talet. Vägen på nedre foto nu en gräsvall sedan ingångarna flyttades till andra sidan husen på 1940-talet. Nedre vykort för-
lag F-ngs Bok o Pappershandel. Bruksgatans hus även Foto F-ng Pers.sid.54-55.

4. Sjömansstugan.
Det ligger på vägen till Fin-
spångs sotstuga och alltför nära
för att någon ska kunna bo där.
Huset blir övningsobjekt för
brandkåren.

5. Brinnells väg 13.
Det är hörnhuset mot Linkö-
pingsvägen. Huset står tomt och
ligger på mark för trafikled.

6. Trädgårdsvägen 10.
På tomt finns även en
mindre träbyggnad. Huset står
tomt. De försvinner för att ge
plats åt parkeringsplatser, en-
ligt stadsplanen.

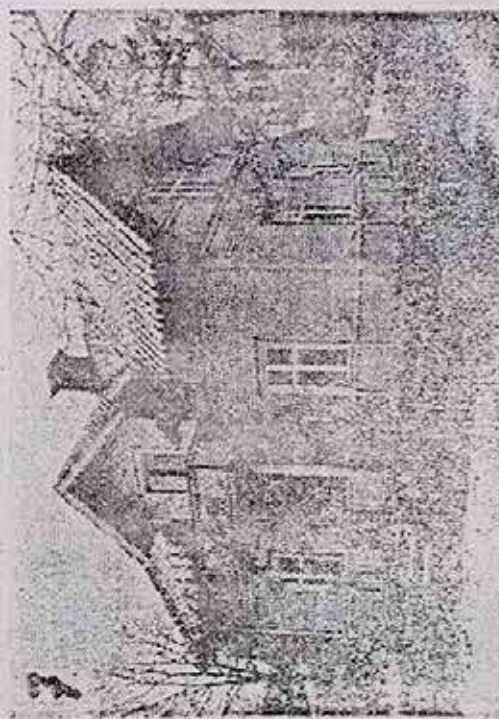
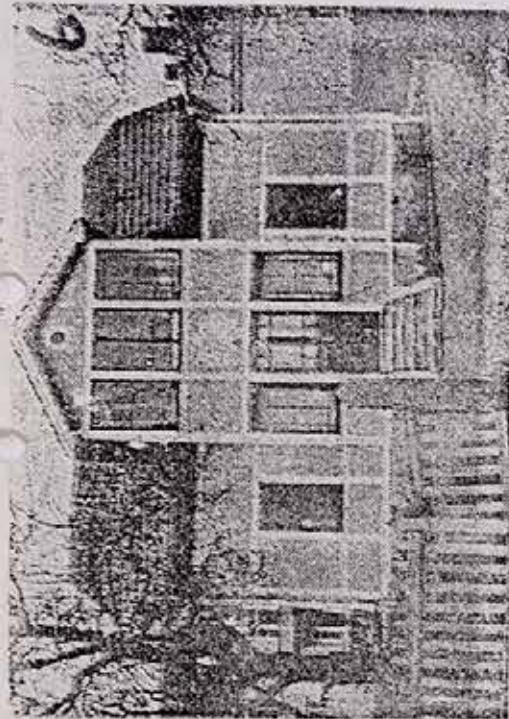
7. Högbyvägen 12.
Enligt stadsplanen ska det va-
ra parkeringsplats där huset
finns. Byggnaden står tom.

TEXT

Göran Johansson

FOTO

Anita Kjellberg

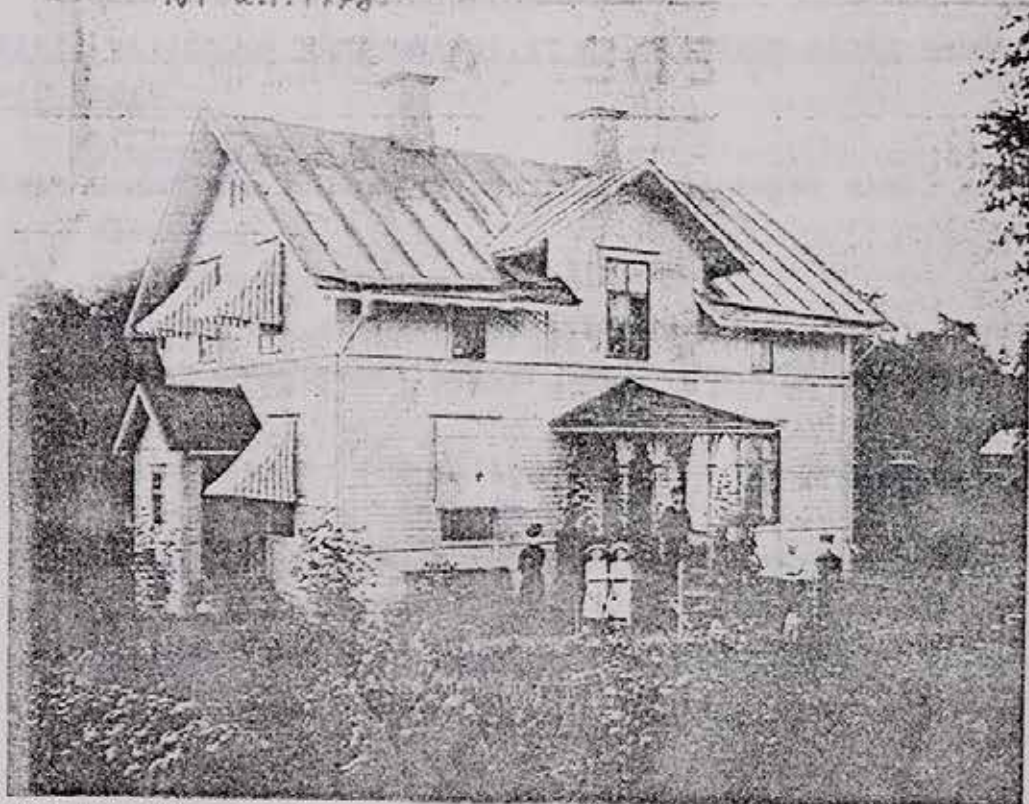

← Träl Svärds hus
Sofia av 1898/1914

← Wille Dahlen

Snickarens livsverk

NT 2.1.1978

Vallönvägen 43, huset som Karl Eriksson byggde. Året är 1908 och byggherren står själv på trappan. Längst till vänster syns maken Selma och mellan föräldrarna de två döttrarna Edith och Anna. Till höger om snickare Eriksson står hans svärmor Maria Pettersson.

Vallönvägen 43:

På den gamla bilden från 1908 står snickaren Karl Eriksson på trappan till det som nogtänkligen var hans livsverk. Det är ett gediget hus utrustat med markiser, "snickarglädje" vid verandan och på alla vindskivor.

Karl Eriksson byggde själv huset åren 1906-07 och det stannade i släkten fram till 1972 då kommunen köpte stadsaga 117, Vallönvägen 43.

Tomten kunde snickare Eriksson köpa av bruket 1912 och i huset fanns ursprungligen tre lägenheter. Han hade två döttrar, Edith och Anna, som efter giftermål bodde kvar i huset med sina familjer.

Fru Ingrid Skarström har som barn bott i huset - Karl Eriksson var hennes morfar.

- Till huset hörde en stor trädgård

som var full med blommor och träd, säger hon. Idag ser det helt annorlunda ut runt huset.

- När det börjar bli rivningshus av det är det inte så lustigt att gå förbi.

Karl Eriksson fick säkert hjälp av sin far med ritningarna till huset. Olof Eriksson var bruksbyggmästare och den som har konstruerat klockstapeln på Högbyområdet.

Karl Olof Eriksson f. 1873 i V. Viingsåker

Ö F 11 september 1915

Hus färdiga att tas i bruk

I början av år 1915 Läkarbostaden

Handelsföreningens tillbyggnad 8 på södra gaveln

Järnhandeln

Skoglunds villa med Finspongs Skomagasin

Finspongs Nya Hotell

Flera villor på Högbygårdet, en del färdiga, sista handen lägges vid andra.

1915 Huset där Finspongs Konsumtionsförening skall starta är snart färdigt.

Baptistkapellet snart färdigt

Entrén till Folkets Park färdig

Barberaren (Boman) bygger till rakstugan

Grundgrävning för villa som 10 rum för Herman Jonsson invid Nya Hotellet.

Uthus vid Järnvägen som brunnit i somras ersättes med ny bygge Högby skola 21/10 1912

På öster åt gamla skolan ej byggts mycket i år, stora planer i görningen.

Villan på "Tunnbacken" färdig

Lotorpsbanans personalhus flyttat till nedanför skolan

Mitt för skolan, byggm från Norrköping bygger hus om 15-20 rum och butiker "Handelshuset"

Längre upp på Lillängsgärdet 20 villor byggas av Viktor Nilsson Butbro

Ett ungarshotell planerat,

Förv Sandberg och ing Uggle "ovanför lillängsberget" Tomter där fiskodlingsanstalten varit.

Auroraparken vandaliseras. Staketet mot Karsbergs villa. K köpte villan troligen 1913.

1995 02 14 D.E.

VY ÖVER BRUKSGATANS HUS taget från viadukten (se Foto sid.65 ned) "1764" är F-ngs äldsta bostadshus sedan "Sion" och "Kapernaum" rivits, sedan följer 1767, 1770, 1772, 1776, 1778 samt 1815 "Höga Trappa". Gränges sålde alla husen till Kommunen 1975. "1764" stod tomt från 1977 till det ombyggdes 1980, se text sid.56. Spåret in till Metallens lager revs i september 1961, där går nu väg som höjts i nivå med marken till vänster. Troligt 1950-talsvykort då nu ingångarna är på norra sidan. Förlag Finspongs Bokhandel. Canonkopia 5.7.2014. Syn 23.7.-14.

I hus "1776" pågår troligen arbete med flyttningen av ingången från södra till norra sidan, huset närmast "1772". I bakgrunden syns gaveln till Metallens lager. Kopia och syn som ovan. (Från Elving Arvidsson Östermalmsbilder)

BRUKSGATANS ÖSTRA ÄNDE; där fanns på tvären mot de övriga husen bostadshuset "SION" byggt 1755 (som "Kapernaum" synes till h.). Där bodde bl.a. Änkefru "Kalle-Spik" Andersson. Revs för brobygget 1921. I förgrunden Finspongs Bruks magasin byggt 1793. Till v. skymtar taket till Högby skolan. Foto 1916.

VIADUKTEN över industrispåret till Metallens lager. Till vänster bilväg från järnvägsområdet förbi "Spettaln" och utmed norra sidan av Bruksgatan. Härifrån fotot taget sid. 54a upp. Se även fotosid. 65 ned. Canonkopia 23.8.2014.

TVÅ VYKORT FRÅN BRUKSGATAN taget från motsatta hållet, foto ovan närmast "Höga Trappa" yngst byggt 1815, nästan samma vy se sid.54 ned. Nedre foto synes "Höga Trappa" längst bort. OBS alla intresserade som nogsam tittar på fotografen. På övre foto står skrivet framsidan "Ebba Här bor vi" och flickan med helljusa klänningen är markerad med ett kryss. Canonkopior 10.8.2019 efter I.M:s samling.

DEL AV BRUKSGATANS BYGGNADER med från vänster "Höga Trappa" byggt 1815, sedan närmaste byggda 1778, 1776 och 1772. Foto även omstående sida troligen från 1910-talet. Canonkopia 10.8.2019 ur Inge Magnussons stora Vykortssamling.